

ALMAN HUKUKUNDA KÜÇÜKLERİN EVLAT EDİNİLMESİNDE YENİ DÖNEM*

Dr. Öğr. Üyesi Eda ŞAHİN ŞENGÜL**

ÖZET

Alman Medeni Kanunu'nun (*Bürgerliches Gesetzbuch*) 'Küçüklerin Evlat Edinilmesi' başlığı altında yer alan 1741.maddesinin ikinci fıkrası evli olmayan bir kimsenin yalnızca tek başına evlat edinebileceğini, evli kimselerin ise ancak birlikte evlat edinebileceklerini, eşlerden birinin tek başına diğerinin çocuğunu evlat edinebileceğini, evli bir kimsenin eşinin fiil ehliyetinden yoksun veya henüz 21 yaşını doldurmamış olması durumunda tek başına evlat edinebileceğini düzenler. 26 Mart 2019 tarihinde Almanya Federal Anayasa Mahkemesi (*Bundesverfassungsgericht*) evli olmayan çiftlerden oluşan ailelerde yaşayan çocukları evlat edinilmeleri noktasında haklı bir neden olmaksızın dezavantajlı duruma getiren bu maddeyi Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasasının (*Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland*) bütün insanların yasa önünde eşit olduğunu düzenleyen 3.maddesinin 1.fıkrasına aykırı bulmuş ve yasama organına 31 Mart 2020 tarihine kadar yeni hükümler ihdas etme talimatı vermiştir. Çalışmamız önce genel olarak Alman Hukukunda küçüklerin evlat edinilmesinin koşullarını, daha sonra Mahkemenin verdiği bu kararı, 31 Mart 2020'de yürürlüğe giren yeni hükmü ve hükmün gerekçesini inceleyecektir.

Anahtar Kelimeler: Alman Aile Hukuku, Evlat Edinme, Küçüklerin Evlat Edinilmesi, Almanya Federal Anayasa Mahkemesi Kararı, Evli Olmayan Çiftlerin Evlat Edinmesi.

* DOI: 10.33432/ybuhukuk.771237 - Geliş Tarihi: 18.07.2020 – Kabul Tarihi: 02.12.2020.

** Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı, av.edasahin@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4741-2171.

NEW ERA FOR THE ADOPTION OF MINORS IN GERMAN LAW

ABSTRACT

In relation to the adoption of minors in the article of 1741/II of German Civil Law, a person who is not married may adopt a child only alone. A married couple may adopt a child only jointly. A spouse may adopt a child of his spouse alone. He may also adopt a child alone if the other spouse cannot adopt the child because he is incapable of contracting or has not yet reached the age of twenty-one. In a decision of 26 March 2019, the German Federal Constitutional Court held that the Civil Code provisions violate the equal treatment clause of article 3, paragraph 1 of the Basic Law, because they unjustifiably disadvantage children in families in which the couple are not married and instructed the legislature to enact new provisions by 31 March 2020. This study aims to first examine the conditions for the adoption of minors in German Law in general, then the Court's ruling and the new provision that came into force on 31 March 2020 and the legislative intention.

Keywords: German Family Law, Adoption, Adoption of Minors, Decision of the Federal Constitutional Court, Adoption by non-marital families.

GİRİŞ

Batı Avrupa’da evlat edinmenin ilk olarak kabul edildiği ülke Almanya’dır. 1900 öncesi dönemde bazı Alman eyaletlerinde evlat edinmeye izin verildiği görülmektedir.¹ Örneğin, Prusya’da 1794 tarihli Umumi Memleket Kanunu’nda hem erginlerin hem de küçüklerin evlat edinilmesi düzenlemiş² olup az sayıda da olsa üvey çocukların da evlat edinildiği gözlemlenmiştir.³ 1.1.1900 tarihli Alman medeni kanunu Alman eyalet kanunlarının yerine geçerek uyumlaştırılmış bir medeni mevzuat oluşturmuş ve hem erginlerin hem de küçüklerin evlat edinilmesine izin vermiştir.⁴ Bu kanunda erginlerin ve küçüklerin evlat edinilmesi aynı koşullara tabi kılınmıştır.⁵ 1910’lu yıllara kadar evlat edinmenin büyük çoğunluğu erginlerin evlat edinilmesi şeklindeyken 1920’lerden beri genellikle küçükler evlat edinilmektedir.⁶ 1900’lerde evli çiftler veya 50 yaşın üstünde olmak ve altsoyu bulunmamak kaydıyla evli olmayanlar evlat edinecekleri kimseden en az 18 yaş büyük iseler evlat edinebilmekteydiler. Evlatlığın genetik ailesiyle soybağı ilişkisi sona ermiyor, iki taraf da birbirine mirasçı olabiliyordu. Evlatlık aynı zamanda evlat edinenin soyadını alıyor ve ona da mirasçı olabiliyordu. 1961 yılında altsoyu bulunanların da evlat edinmesine izin verilmiş,⁷ evlat edinme yaşı 35’e inmiş, sonra yaş giderek düşürülmüş ve sonunda 1973 yılında yaş sınırı 25’e çekilmiştir.⁸

¹ **Mignot, Jean-François** (2019) ‘Child Adoption in Western Europe 1900-2015’, *Cliometrics of the Family*, <<https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-02008838/file/Child%20Adoption%20in%20Western%20Europe.pdf>> s.e.t. 18.11.2020, s. 5.

² **İnce-Akman, Nurten** (2019) “Alman ve Türk Hukukunda Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C: 21, Özel Sayı, s. 2360.

³ **Mignot**, s. 5.

⁴ **Mignot**, s. 5.

⁵ Zamanla erginler bakımından farklı bir düzenleme yapılması gerektiği anlaşılmıştır, **İnce-Akman**, s. 2361.

⁶ **Mignot**, s. 5.

⁷ **Mignot**, s. 5.

⁸ **Lettmäier, Saskia** (2019) *Adoption and Assisted Reproduction in Germany: Legal Framework and Current Issues*, Leiden, Brill, s. 6.

Almanya 1976 yılında kabul edilip 1977’de yürürlüğe giren yasayla (Evlat Edinme Yasası)⁹ küçükler bakımından tam evlat edinmeyi, yani evlat edinilen küçüğün genetik ailesiyle hısımlık bağının kalmamasına ilişkin düzenlemeyi kabul etmiştir.¹⁰ Söz konusu düzenleme evlat edinilen küçüklerin ideal gelişimleri için kendilerini ailenin ayrılmaz bir parçası olarak hissetmeleri gerektiği düşüncesinin bir sonucudur. Evlat edinilen küçük ile evlat edinenler arasındaki soybağının doğumla kurulan soybağı ile aynı olması gerektiği ifade edilmiştir.¹¹ Bu gerekçeyle evlatlığın biyolojik ailesiyle arasındaki soybağının tamamen sona erdirilmesi, evlatlık sanki evlat edinenlerin biyolojik çocuğuymuş gibi aralarında soybağı kurulması ve böylece evlatlığın evlat edinenlerin geniş ailesine dahil edilmesi esası benimsenmiştir.¹² Evlat edinme yasası genel olarak; mahkeme kararı olmaksızın evlat edinmenin mümkün olmadığını, evlat edinmenin taraflar arasında gerçekleşecek bir müzakere ya da sözleşmeyle kurulamayacağını,¹³ kural olarak biyolojik aileyle küçük arasındaki hısımlık ilişkisinin ortadan kalkacağını ve tam evlat edinmeyle küçüğün evlat edinenlerin ailesine dahil edileceğini, mahkeme kararı için evlat edinecek kimsenin noter onaylı başvurusu ve/veya ilgili kimselerin rızasının gerekliliğini, evlat edinmeye ancak ev incelemesi yapıldıktan ve evlat edinmenin evlatlığın menfaatine olduğu tespit edildikten sonra karar verilebileceğini düzenlemektedir.¹⁴

⁹ Adoptionsgesetz (Gesetz über die Annahme als Kind und zur Änderung anderer Vorschriften) vom 2. Juli 1976, (BGBl. I S. 1749).

¹⁰ **Lettmaier**, s. 7; **Mignot**, s. 5.

¹¹ **Lettmaier**, s. 7.

¹² **Lettmaier**, s. 7.

¹³ 1 Ocak 1977 öncesi evlat edinme taraflar arasında yapılan bir sözleşmeyle ile gerçekleşmekteymiş, **Scholz, Harald / Kleffmann, Norbert / Doering-Striening, Gudrun** (2019) Praxishandbuch Familienrecht, München, C.H.Beck, § V, rn. 1. Türk hukukunda da 743 sayılı Medeni Kanun evlat edinmeyi resmi şekle tabi medeni hukuk sözleşmesi olarak düzenlemişti, **Birsen, Kemalettin** (1959) Medeni Hukuk Dersleri Umumi Esaslar – Şahsın Hukuku – Aile Hukuku, İstanbul, Ahmed Said Matbaası, s. 166; **Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet** (1969) Medeni Hukuk, İstanbul, Gün Matbaası, s. 162; **Feyzioglu, Feyzi Necmeddin** (1986) Aile Hukuku, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 462; **Turhan, Nedim** (2000) “Evlat Edinme”, Yargıtay Dergisi, C: 26, S: 1-2, s. 55.

¹⁴ **Lettmaier**, s. 7.

Çalışmamızda küçüklerin evlat edinilmesi Alman Medeni Kanunu (BGB)¹⁵ kapsamında incelenecektir. Küçüklerin evlat edinilmesi BGB 1741-1766 maddeleri arasında düzenlenmekte olup bu kapsamda ilk bölüm, evlat edinmenin koşulları ve sonuçları üzerinde duracaktır. İkinci bölümde evli olmayan çiftlerin evlat edinmesiyle ilgili Almanya Federal Anayasa Mahkemesi (BVerfG) kararı ayrıntılı olarak analiz edilerek, mahkemenin öne sürdüğü sebepler ve vardığı sonuç açıklanacaktır. Sonrasında mahkeme kararına istinaden BGB'ye eklenen yeni hüküm, bu hükmün gerekçesi ve içeriği ele alınacaktır. Çalışmamız Almanya'da evli olmayan çiftlerden oluşan ailelerde üvey çocuğun evlat edinilmesine ilişkin yeni düzenlemeyi ve düzenlemenin bu şekliyle kabul edilmesine yön veren tartışmaların değerlendirilmesine yöneliktir.

I. GENEL OLARAK ALMAN HUKUKUNDA KÜÇÜKLERİN EVLAT EDİNİLMESİNİN KOŞULLARI VE SONUÇLARI

A. KÜÇÜĞÜN MENFAATİ VE EBEVEYN - ÇOCUK İLİŞKİSİNİN KURULMASI

Almanya'nın evlat edinilen bakımından ikili bir ayrım yaptığı ve ergin veya kısıtlılar ile küçüklerin evlat edinilmesi farklı koşullara tabi tuttuğu görülmektedir. Örneğin, küçüklerin evlat edinilmesinde aranmayan 'ahlaka uygunluk' şartı erginler bakımından aranmaktadır.¹⁶ Ergin veya kısıtlılar ile küçüklerin evlat edinilmesi arasındaki diğer önemli fark BGB 1741/I'de ifadesini bulan evlat edinmenin küçüğün menfaatine olması¹⁷ ve evlat edinen

¹⁵ Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 12. Juni 2020 (BGBl. I S. 1245) geändert worden ist.

¹⁶ Schermaier-Stöckl, Barbara / Stock, Christof, (2014) "Soziale Arbeit mit Paaren, Familien, Kindern und Jugendlichen", <https://www.rdg.de/app/download/5805464200/HF_2_Teil2_Einf_Paare_Familien_KiJu.pdf> s.e.t. 18.11.2020, s. 33; İnce-Akman, s. 2361.

¹⁷ Evlat edinmeyle küçük için en azından daha iyi yaşam standartları sağlanıyor olmalıdır, Scholz / Kleffmann / Doering-Striening, § V, rn. 13.

ile küçük arasında ebeveyn-çocuk ilişkisinin kurulmasının gerekmesidir.¹⁸ Küçüklerin evlat edinilmesi bakımından bu iki koşul ayrı ayrı değil kümülatif olarak değerlendirilmekte, ikisinin de varlığı halinde evlat edinmeye karar verilmektedir.¹⁹

Küçüğün menfaati evlat edinme bakımından aranılan şartlardan ilki ve en önemlisi olarak ifade edilmektedir.²⁰ Evlat edinmenin küçüğün menfaatine olup olmadığı hususu araştırılırken küçüğün halihazırdaki yaşam koşulları ile evlat edinildiğinde oluşacak yaşam koşulları karşılaştırılmaktadır.²¹ Evlat edinmenin küçüğün şu anki durumunu fiziki ve psikolojik olarak iyileştirmesi ve gelişimini olumlu yönde etkileyecek olması beklenmektedir.²² Evlat edinenin hayat standardı, yaşı, bir çocuğa bakabilecek psikolojik ve fiziksel yeterlilikte olması, aile ilişkileri ile mesleki, sosyal ve ekonomik durumu evlat edinme kararında göz önünde tutulan hususlardır.²³ Ebeveyn-çocuk ilişkisinin kurulup kurulmadığı araştırılırken küçüğe uzun süreli bakım, eğitim ve yetiştirme gibi hususlar dikkate alınmaktadır.²⁴ Aile Mahkemesi her olayı kendi özellikleri kapsamında değerlendirerek evlat edinmenin küçüğün

¹⁸ Schermaier-Stöckl / Stock, s. 33; İnce-Akman, s. 2361.

¹⁹ Scholz / Kleffmann / Doering-Striening, § V, rn. 16; Teklote, Stephan (2020) "Stiefkindadoption in nichtehelichen Lebensgemeinschaften nach neuem Recht" Neue Zeitschrift für Familienrecht C: 10, s. 410.

²⁰ Bassenge, Peter / Brudermüller, Gerd / Ellenberger, Jürgen / Götz, Isabell / Grüneberg, Christian / Sprau, Hartwig / Thorn, Karsten / Weidenkaff, Walter / Weidlich, Dietmar (2014) Palandt Bürgerliches Gesetzbuch, Beck'sche Kurz Kommentare, München, C.H.Beck (Palandt) s. 2119.

²¹ Säcker, Franz Jürgen / Rixecker, Roland / Oetker, Hartmut / Limperg, Bettina (2020) Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, München, C.H.Beck, BGB § 1741 rn. 75; ; Stürner, Rolf / Berger, Christian / Budzikiewicz, Christine / Mansel, Heinz-Peter / Stadler, Astrid / Teichmann, Arndt (2018) Jauernig Bürgerliches Gesetzbuch Kommentar, München, C. H. Beck, (Jauernig) BGB § 1750 rn. 2.

²² Schermaier-Stöckl / Stock, s. 33.

²³ Scholz / Kleffmann / Doering-Striening, § V, rn. 16.

²⁴ İnce-Akman, s. 2370.

menfaatine olup olmadığını takdir eder. Mahkeme, kararını etkileyecek ilgili hususları re'sen araştırır.²⁵

Küçüğün evlat edinilmesi bakımından önemli bir diğer husus da birden fazla veya çifte evlat edinme yasağıdır. BGB 1742 uyarınca evlat edinilen küçük, evlat edinenin hayatta olduğu ve evlatlık ilişkisi devam ettiği sürece yalnızca onun eşi tarafından evlat edinilebilir. Bu hüküm evlatlığın zincir şeklinde evlat edinilmesinin ve kendisiyle ilgili bir hoşnutsuzluk olması durumunda tekrar evlat edinilmek üzere şu anki ailesinden ayrılmasının ve ailesiz kalmasının önüne geçmeyi amaçlamaktadır.²⁶

B. YAŞ KOŞULU VE EVLİLİK

Hem evli hem de evli olmayan kimseler BGB'deki yaş koşulunu sağlamak suretiyle evlat edinebilirler. BGB 1743'e göre evlat edinecek kimsenin en az 25 yaşını doldurmuş olması gerekmekte olup, evli çiftler birlikte evlat edinirlerken birinin 25, diğerinin ise 21 yaşını doldurmuş olması aranır. Eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesi bakımından da aynı esas uygulanır; evlat edinecek kimsenin en az 21 yaşında olması gerekir.²⁷ Yaş bakımından bir üst sınır yoktur, fakat aradaki yaş farkı ebeveyn-çocuk ilişkisinin kurulması noktasında dikkate alınır.²⁸

Evlat edinenlerin evli olup olmamasına göre düzenleme yapan, BVerfG kararına konu madde BGB 1741/II'dir. Bu maddeye göre, evli olmayan (bekar,

²⁵ Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit vom 17. Dezember 2008 (BGBl. I S. 2586, 2587), das zuletzt durch Artikel 4 des Gesetzes vom 19. März 2020 (BGBl. I S. 541) geändert worden ist, § 26.

²⁶ **Schulz, Werner / Hauß, Jörn** (2018) Familienrecht, Handkommentar, Baden-Baden, Nomos, BGB § 1742; **Palandt**, s. 2119.

²⁷ **Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri**, BGB § 1743 rn. 23.

²⁸ **Hotz, Sandra** (2018) Selbstbestimmung im Vertragsrecht unter besonderer Berücksichtigung von Verträgen zu «Liebe», Sex und Fortpflanzun: Rechtliche und kulturelle (Schweiz, Deutschland, Japan) sowie theoretische Perspektiven zu den Grenzen der Autonomie, Bern, Stämpfli, s. 37; **Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri**, BGB § 1741 rn. 127. Evlatlık ile evlat edinen arasında yalnızca 15 yaş fark olması bu kimseler arasında ebeveyn-çocuk değil kardeş ilişkisi kurulabileceği şeklinde yorumlanmaktadır, **Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri**, BGB § 1741 rn. 130.

boşanmış ya da eşi vefat etmiş)²⁹ bir kimse yalnızca tek başına evlat edinebilir,³⁰ evli kimseler ancak birlikte evlat edinebilirler, eşlerden biri tek başına diğ erinin çocuğunu -üvey çocuğu- evlat edinebilir,³¹ evli bir kimse eşinin fiil ehliyetinden sürekli yoksun veya henüz 21 yaşını doldurmamış olması durumunda tek başına evlat edinebilir. Madde kapsamında Aile Mahkemesince evlat edinmeye karar verildiği anda evliliğin devam ediyor olması aranmaktadır. Eşler ayrı yaşıyorsa bile kanunen evlilik birliği devam ettiği için evli kabul edilirler, fakat bu durumda evlat edinmenin küçüğün menfaatine olup olmadığı hususunun araştırılması önem arz eder.³²

Evli olmayan çiftlerin birlikte evlat edinmemesine ilişkin doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bir görüş boşanmaların yaygınlaşmasının evliliğin süreklilik arz eden ya da uzun soluklu bir ilişki anlamına gelmediğini gösterdiği, bekar annelerden doğan çocukların sayısının arttığı ileri sürülerek evli olmayan çiftlerin birlikte evlat edinmesinin kapsam dışı bırakılması eleştirilmiştir.³³ Diğer görüş, eşlerin birlikte evlat edinmesini istemenin doğru olduğunu savunmuştur.³⁴ Kanunun bu düzenlemesindeki amacın küçüğün hem eşlerden yalnızca birinin çocuğu olmasının önüne geçmek ve böylece diğer eş bakımından üvey çocuk olmasını engellemek hem de tam manasıyla bir aile ortamında büyümesini sağlamak olduğunun altı çizilmiştir.³⁵

²⁹ Scholz / Kleffmann / Doering-Striening, § V, rn. 22.

³⁰ En az 25 yaşında olması gerekir, BGB § 1743.

³¹ Eşlerden birinin tek başına diğ erinin biyolojik çocuğunu evlat edinmesi kayıtlı hayat ortaklığı içerisinde yaşayanlara da tanınmıştır. Lebenspartnerschaftsgesetz vom 16. Februar 2001 (BGBl. I S. 266), das zuletzt durch Artikel 3 des Gesetzes vom 18. Dezember 2018 (BGBl. I S. 2639) geändert worden ist, § 9(7). Bu kimselerin birlikte bir küçüğü evlat edinmelerine izin verilmemiştir. Ancak 19 Şubat 2013 tarihli Almanya Federal Anayasa Mahkemesi kararıyla kayıtlı hayat ortaklığı içinde yaşayan çiftlerden önce birinin evlat edinmesine, daha sonra diğ erinin bu çocuğu hayat ortağının çocuğu olarak evlat edinmesine izin verilmiştir. Schermaier-Stöckl / Stock, s. 34.

³² Säcker / Rixecker / Oetker ve diğ erleri, BGB § 1741 rn. 11-12.

³³ Gsell, Beate / Krüger, Wolfgang / Lorenz, Stephan / Reymann, Christoph (2019) beck-online. GROSSKOMMENTAR, München, C. H. Beck, BGB § 1741 rn. 76-77; Dethloff, Nina (2015) Familienrecht, München, C. H. Beck, § 15 rn. 17.

³⁴ Säcker / Rixecker / Oetker ve diğ erleri, BGB § 1741 rn. 11.

³⁵ Säcker / Rixecker / Oetker ve diğ erleri, BGB § 1741 rn. 11.

Görüldüğü üzere, BGB 1741/II uyarınca evli olmayan çiftlerin birlikte evlat edinmeleri mümkün değildir.³⁶ Madde metninde geçen ‘yalnızca’ ifadesi de bunu güçlendirmiş, evli olmayan birinin ancak tek başına evlat edinebileceğini düzenlemiştir. Ayrıca çiftlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesi de yine eşlere tanınmış bir haktır. Dolayısıyla, BGB 1754 vd. maddeleri gereğince çiftler evli değillerse biyolojik ebeveyn ile soybağı ilişkisi sona ermeden³⁷ biri diğerinin çocuğunu evlat edinemez, çünkü hem evli olmayan bir kimse ancak tek başına evlat edinebilir hem de üvey çocuğu evlat edinmek yalnızca evli çiftler bakımından mümkündür. Düzenleme böyle olunca da evlat edinilince küçük, evlat edinenin birlikte yaşadığı biyolojik ebeveyni ve onun hısımlarıyla arasındaki soybağı ilişkisini kaybetmektedir, bu da doktrinde ‘absürt’ bir sonuç olarak nitelenmektedir.³⁸

C. KÜÇÜĞÜN EVLAT EDİNMEK İSTEYENLER TARAFINDAN BAKIMI

Küçüklerin evlat edinilmesi bakımından aranan bir diğer önkoşul³⁹ da BGB 1744’te yer alan bakım süresidir. Buna göre, mahkemece evlat edinmeye ilişkin karar verilmeden önce evlat edinmek isteyenler ile küçüğün birbirine uyum sağlayıp sağlamadığını ve aralarında gerçek bir ebeveyn-çocuk

³⁶ Söz konusu maddede çiftlerin aynı veya farklı cinsten olması arasında bir ayırım yapılmamıştır. **Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri**, BGB § 1741 rn. 47.

³⁷ Küçüklerin evlat edinilmesi bakımından Almanya’da tam evlat edinme sistemi benimsenmiştir. Bkz. dipnot 10 ve buna bağlı metin.

³⁸ **Eckebracht, Marc** (2020) “Die Stiefkindadoption in nichtehelichen Familien”, Neue Juristische Wochenschrift, C: 20, s. 1403 (**Eckebracht**, 2020).

³⁹ Bu kapsamda bir mahkeme bu süre zarfında küçüğe bakımın evlat edinme kararı bakımından önkoşul olduğunu, ancak bu kuralı sistematik olarak uygulamaktansa her olayın kendine has koşullarının dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Mahkemeye göre, küçüğün menfaati ve ebeveyn-çocuk ilişkisinin kurulması bakımından hakim bu kuralın sağlanıp sağlanmadığı noktasında takdir hakkı vardır. Karara konu olayda, kendisini evlat edinen ailede anneyi öldüren ve bundan 10 yıl hüküm giyen küçükle ceza yargılaması sırasında tanışan rahip arasında iki yıldır süren ve en az haftada bir görüştükları yakın bir ilişki kurulmuştur. Küçüğü evlat edinmek isteyen rahibin başvurusunu değerlendiren mahkeme BGB § 1744’te yer alan kriterin sağlandığı sonucuna varmıştır. AG Arnsberg, Beschluss vom 21.02.1987 - 16 XVI 11/86, BeckRS 2009, 11022.

ilişkinin kurulup kurulmadığını görmek bakımından evlat edineceklerin koruyucu aile olarak makul bir süre küçüğe bakmaları gerekmektedir. Madde metninde geçen 'bakım' ifadesi ile kastedilen bir aile kendi (biyolojik/evlatlık) çocuğuna nasıl bakıyorsa evlat edinilecek küçüğe de aynı şekilde bakması anlamdadır.⁴⁰ Dolayısıyla, bu süre zarfında evlat edinecek kişiye tıpkı velayet hakkına sahip ana-baba gibi hareket etme hakkı tanınır ve bu kişi küçüğün bakımı için gerekli kararları alma ve onu bu amaç doğrultusunda temsil etme yetkisine sahip olur.⁴¹ Bu süreyi öngörmekte Kanunun güttüğü amaç hem sahte evlat edinmelerin önüne geçmek hem de küçüğün ve evlat edinecek kimselerin birbirine olan uyumunu test etmektir.⁴² Bakım süresi boyunca küçük kendisini evlat edinecek kimselerle birlikte yaşamakta ve ailenin bir parçası olmaktadır.⁴³

Bakım süresinin ne kadar olacağı her durumun kendine has özelliklerine göre belirlenmektedir.⁴⁴ Örneğin, engelli ya da özel gereksinimi olan bir çocuk için belirlenecek süre ile sağlıklı bir çocuk için belirlenecek süre aynı olmaz.⁴⁵ Benzer şekilde, bebekler kendine bakan kimselerle (eski aileleriyle) yaş itibarıyla daha zayıf duygusal bağlar kuracakları için bu süre daha kısa, ancak çocukluk çağındaki küçükler bakımından bu süre bebeklere nazaran daha uzun belirlenir.⁴⁶ Bu kapsamda çocuk esirgeme kurumu önemli bir rol üstlenmekte olup, evlat edinecek ailenin seçimi, yönlendirmesi ve desteklenmesi noktasında görev yapar.⁴⁷ Genel olarak, bakım süresinin bir yılı aşmaması gerektiği, en geç bir yıl içinde küçüğün yeni ailesine alışmış olacağı ileri sürülmektedir.⁴⁸

⁴⁰ Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri, BGB § 1744 rn. 31.

⁴¹ Palandt, s. 2118.

⁴² Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri, BGB § 1744 rn. 1.

⁴³ Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri, BGB § 1744 rn. 1.

⁴⁴ Schermaier-Stöckl / Stock, s. 34; Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri, BGB § 1744 rn. 30.

⁴⁵ Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri, BGB § 1744 rn. 30.

⁴⁶ Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri, BGB § 1744 rn. 30.

⁴⁷ Schermaier-Stöckl / Stock, s. 34.

⁴⁸ Gsell / Krüger / Lorenz ve diğerleri, BGB § 1744 rn. 22; Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri, BGB § 1744 rn. 30.

D. EVLAT EDİNMEYE İZİN VERİLMEMESİ GEREKEN HALLER

Evlat edinmeye izin verilmemesi gereken haller BGB 1745'te evlat edinmenin evlat edinenin altsoyunun⁴⁹ ya da evlatlığın tercihen daha ağır basan çıkarlarına ters düşmesi veya evlatlığın çıkarlarının evlat edinecek kimselerin altsoyu tarafından tehlikeye düşürüleceği korkusu olarak ifade edilmiştir. Maddeye göre mali haklara ilişkin çıkarlar belirleyici değildir. Altsoyun miras ve bakım nafakasına ilişkin paylarının azalacak olması küçüğün evlat edinilmesine engel değildir.⁵⁰ Görüldüğü üzere, evlat edinecek kimselerin altsoyunun olması evlat edinmeye engel değildir. Kaldı ki, evlat edinme için altsoyun rızasının alınmasına da gerek yoktur.⁵¹ Yalnızca söz konusu madde uyarınca altsoyun ve evlat edinilecek küçüğün çıkarlarının dengesi göz önünde tutulmalıdır. Örneğin, evlat edinecek kimsenin halihazırda bakımını üstlendiği çok sayıda çocuğu varsa, evlat edinme sonrası bir çocuğun daha yükümlülüğünü almak makul olarak diğer çocukların ihmal edileceği tereddüdünü ortaya çıkarır.⁵²

E. RIZA

Rızaya ilişkin düzenlemeler BGB 1746-1751 arasında yer almaktadır. Sırasıyla küçüğün rızası, küçüğün ebeveynlerinin rızası, ebeveynlerin rızasının aranmayacağı haller, eşin rızası, rızanın şekli ve rızanın etkisi ile bakım yükümlülüğü hususları düzenlenmektedir. Evlat edinmeye karar verilebilmesi için öncelikle çocuğun rızasının alınması gerekmektedir (BGB 1746/I). Ancak çocuk 14 yaşından küçük veya ayırt etme gücüne sahip değilse yalnızca yasal temsilcisi⁵³ evlat edinmeye rıza gösterebilir (BGB 1746/I).⁵⁴ Ayırt etme gücüne

⁴⁹ Evlat edinenin altsoyu, biyolojik ve evlat edindiği çocukları kapsamaktadır. **Hau, Wolfgang / Poseck, Roman** (2020) Beck'scher Online-Kommentar BGB, München, C. H. Beck, BGB § 1745 rn. 2, 2.1.

⁵⁰ **Scholz / Kleffmann / Doering-Striening**, § V, rn. 14.

⁵¹ **Hau / Poseck**, BGB § 1745 rn. 1.

⁵² **Hau / Poseck**, BGB § 1745 rn. 3.

⁵³ Prensipte küçüğün yasal temsilcisi ana-babadır ve bu noktada birlikte hareket edeceklerdir. **Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri**, BGB § 1746 rn. 26.

sahip 14 yaşını doldurmuş olan küçük için ise kendisinin rızası ile yasal temsilcisinin izninin alınması gerekmektedir (BGB 1746/I). Burada küçük tek başına evlat edinmeye rıza göstermektedir, fakat 14 yaşını dolduran ve ayırt etme gücünde eksiklik olmayan küçüğün evlat edinilmesine verdiği bu rızaya yasal temsilcisinin de katılması şarttır. Küçüğün tek başına evlat edinmeye rıza göstermesi kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkı kullanması nedeniyledir, yasal temsilcinin rızası da aynı şekilde temsilci sıfatı ile değil kendisine tanınan hak nedeniyledir.

Rızası alınmadan önce küçüğe evlat edinmenin sonuçları, özellikle de isim ve soyadıyla ilgili olanların anlatılması gerekmektedir. Küçüğün menfaati gerektirse dahi rızası aksi yönde olursa evlat edinmeye karar verilmez.⁵⁵ Evlat edinme kararı için çocuğun rızasının aranmasındaki amaç ayırt etme gücüne sahip küçüğün kendi kaderini belirleme hakkının diğer unsurlardan üstün tutulmasıdır.⁵⁶ Yasal temsilci rızasını değiştiremezken ayırt etme gücüne sahip 14 yaşını doldurmuş küçük yasal temsilcisinin iznine ihtiyaç duymaksızın evlat edinmeye karar verilene kadar rızasını geri alabilir (BGB 1746/II).⁵⁷

Küçüğün biyolojik ana-babasının da rızasına ihtiyaç duyulmaktadır (BGB 1747).⁵⁸ Evlat edinmeyle küçüğün biyolojik ana-baba ve hısımlarıyla olan soybağı ilişkisi sona erdiği için ana-babanın rızası alınmaktadır.⁵⁹ Doktrinde madde kapsamında yalnızca biyolojik ana-baba olmanın yeterli olduğu, bu yüzden ana-babanın evli olup olmamasının ya da velayet hakkına şu anda veya daha önce hiç sahip olup olmadıklarının önem taşımadığı

⁵⁴ Zira bu durumda çocuğun rızasını kendisinin beyan etmesi beklenemez, onun yerine yasal temsilcisi beyan edecektir. **Soergel, Hans-Theodor / Liermann, Stephan** (2000) *Bürgerliches Gesetzbuch Mit Einfuhrungsgesetz Und Nebengesetzen (Bgb): Band 20, Familienrecht 4: 1741-1921 Bgb*, Stuttgart, Kohlhammer. BGB §1746, rn.3.

⁵⁵ **Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri**, BGB § 1746 rn. 34, 36.

⁵⁶ **Jauernig**, § 1750 rn. 8.

⁵⁷ **Jauernig**, § 1750 rn. 8.

⁵⁸ Bu koşul yalnızca küçükler bakımından aranmaktadır, zira erginler bakımından aranmasının bir anlamı yoktur,

⁵⁹ Ancak rızanın aranması yalnızca ebeveynler ile sınırlı tutulmuş, diğer hısımlar ve küçüğe bakanlar bakımından aranmamıştır. **Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri**, BGB § 1747 rn. 1.

belirtilmektedir.⁶⁰ BGB 1741/I uyarınca rıza gösterebilmek için ana-babanın ayrıca velayet hakkına da dayanmasının gerekli olmadığı, zira rızanın velayet hakkına sahip oldukları için değil, biyolojik ana-baba oldukları için arandığı, biyolojik ana-babanın bu hakkının Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasasının (GG) m. 6/I⁶¹ uyarınca korunduğu ifade edilmektedir.⁶²

Biyolojik ana-babanın evlat edinecek kimselerin kimliğini, evlat edinecek kimsenin de biyolojik ebeveynlerin kim olduğunu bilmesi gerekmez.⁶³ Yasal olarak kimlik gizleyerek evlat edinmek mümkündür. Böylece biyolojik ana-babanın ileride küçük ile evlat edinen kimseler arasında kurulacak ebeveyn-çocuk ilişkisini engellememeleri amaçlanmıştır.⁶⁴ Küçüğün tabi ki biyolojik ana-babasını öğrenme hakkı vardır,⁶⁵ bu hak küçüğe hem GG m. 2/I ve 1/I hem de BGB m. §1618a kapsamında tanınmaktadır.⁶⁶

Biyolojik ana-babanın özgür ve herhangi bir zorlama olmadan karar vermelerini sağlamak adına rızanın en erken verilebileceği zaman doğumdan sekiz hafta sonra olarak belirlenmiştir (BGB 1747/II).⁶⁷ Görüldüğü üzere, evlat edinilmesi bakımından küçük için belirlenmiş bir minimum yaş kriteri olmamakla birlikte biyolojik ana-babanın evlat edinmeye rıza göstermesi için küçüğün en az sekiz haftalık olması gerekli görülmüştür.⁶⁸ İstisnai durumlarda biyolojik ana-babasının rızası aranmaz, onların yerine Aile Mahkemesi karar

⁶⁰ **Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri**, BGB § 1747 rn. 6; **Hau / Poseck**, BGB § 1747 rn. 3.

⁶¹ GG m. 6/I “Evlilik ve aile, devlet düzeninin özel koruması altındadır” şeklindedir.

⁶² **Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri**, BGB § 1747 rn. 12; **Hau / Poseck**, BGB § 1747 rn. 3.

⁶³ **Scholz / Kleffmann / Doering-Striening**, § V, rn. 41.

⁶⁴ **Scholz / Kleffmann / Doering-Striening**, § V, rn. 41.

⁶⁵ Bu hak Almanya’da 1988 yılından beri bulunmaktadır, detaylı bilgi için bkz. **Besson, Samantha** (2007) “Enforcing the child’s right to know her origins: contrasting approaches under the convention on the rights of the child and the European convention on human rights” *International Journal of Law, Policy and the Family*, C: 21, s. 155.

⁶⁶ **Blauihoff, Richard J.** (2008) “Tracing down the historical development of the legal concept of the right to know one’s origins: Has ‘to know or not to know’ ever been the legal question?”, *Utrecht Law Review*, C: 4, S: 2, s. 112.

⁶⁷ Evli olmayan biyolojik babanın sınırlı bazı hallerde sekiz haftadan daha önce de rıza gösterebileceği düzenlenmiştir, bkz. BGB § 1747/III.

⁶⁸ **Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri**, BGB § 1741 rn. 62.

verir.⁶⁹ Rıza bir kere verildikten sonra bundan dönmek mümkün değildir. Ancak rıza verildikten sonra evlat edinme başvurusu reddedilmiş ya da geri çekilmişse veya rızanın verilmesinden itibaren üç yıl içinde mahkemece evlat edinmeye karar verilememişse rıza etkisini kaybeder. Rızanın noter onaylı ve bizzat verilmesi gerekmekte olup bir şarta ya da süreye bağlanması mümkün değildir (BGB 1750).

F. EVLAT EDİNME BAŞVURUSUNUN ŞEKLİ VE KARAR

Evlat edinmek isteyen kimsenin Aile Mahkemesine bizzat başvurusu aranmakta olup başvurunun noterce onaylanması gerekmektedir. Ayrıca başvuru herhangi bir süre ya da koşula bağlı yapılamaz. Evlat edinme ilişkisi Aile Mahkemesi vereceği karar üzerine kurulur (BGB 1752). Bu karar inşai (yenilik doğurucu) bir karardır.⁷⁰ Evlat edinme kararı küçüğün ölümünden sonra verilemez, fakat eğer evlat edinecek kişi mahkemeye başvurmuş ya da noterce onaylanmış başvurusunu noterin mahkemeye iletmesini istemişse evlat edinenin ölümünden sonra verilen evlat edinme kararı kendisi hayattayken verilmiş gibi etki gösterir (BGB 1753). Ancak evlat edinecek kişi noterden başvurusunu ölümünden sonra mahkemeye sunmasını istemişse, yani ölüm anında başvuru Aile Mahkemesine ulaşmamışsa, buna istinaden evlat edinmeye karar verilemez.⁷¹

Evlat edinme kararının etkileri BGB 1754'e düzenlenmiştir. Buna göre, evli bir çiftin birlikte evlat edindiği ya da eşlerden birinin diğerinin⁷² çocuğunu evlat edindiği hallerde küçük, eşlerin ortak çocuğu hukukî statüsünü kazanır,⁷³ evlat edinen ailenin bir üyesi olur⁷⁴ ve eşler velayet hakkını birlikte kullanırlar.⁷⁵ Bunun dışındaki tüm hallerde evlatlık yalnızca

⁶⁹ BGB § 1748.

⁷⁰ Scholz / Kleffmann / Doering-Striening, § V, rn. 51.

⁷¹ Scholz / Kleffmann / Doering-Striening, § V, rn. 25.

⁷² Kayıtlı hayat ortaklıklarında, hayat ortaklarından birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesinde de geçerlidir, Scholz / Kleffmann / Doering-Striening, § V, rn. 69.

⁷³ BGB § 1754/I.

⁷⁴ Lettmaier, s. 11.

⁷⁵ BGB § 1754/III.

evlat edinenin çocuğu (altsoyu) hukukî statüsünü kazanır ve velayet hakkı evlat edinene tanınır.⁷⁶

G. EVLAT EDİNMENİN SONUÇLARI

Çalışmamız bakımından önemli bir husus da BGB 1755'te yer alan evlat edinilen küçüğün biyolojik ebeveynleri ve onların aileleri ile arasındaki hısımlık ilişkisinin sona ermesidir. Almanya'da küçükler bakımından tam evlat edinme sistemi benimsenmiştir.⁷⁷ Tam evlat edinme sisteminde, evlenme yasağına ilişkin hükümler istisna olmak üzere,⁷⁸ evlatlığın biyolojik ana-babasıyla olan hısımlık ilişkisinin sona erdirilmesi ve evlat edinilenler ile arasında doğumla kurulan soybağı gibi tam bir hısımlık ilişkisinin kurulması söz konusudur.⁷⁹ Buna göre, evlatlık biyolojik ana-babasına ya da kan hısımlarına mirasçı olamamakta, biyolojik ana-babanın çocukla kişisel ilişki kurma hakkı da ortadan kalkmaktadır.⁸⁰ BGB 1755/I'e göre evlat edinme kararının kesinleşmesiyle birlikte, kural olarak, küçüğün önceki ailesi ve onların soyundan gelen kimselerle olan hısımlık bağı ve bu bağdan

⁷⁶ BGB § 1754/II-III.

⁷⁷ Erinlerin evlat edinilmesi bakımından sınırlı evlat edinme sistemi benimsenmiş olup evlatlığın biyolojik/yasal ailesiyle olan hısımlık bağı sona ermediği gibi evlat edinilenle arasında da tam bir hısımlık bağı kurulmamaktadır. **Aydoğdu, Murat** (2009) *Çağdaş Hukukî Gelişmeler Işığında Evlat Edinme*, Ankara, Günaydın Hukuk Yayınları, s. 69; **Kaya, Cengiz** (2009) *Türk Hukukunda Evlat Edinme*, İstanbul, Beta Yayıncılık, s. 20.

⁷⁸ BGB § 1307. Dolayısıyla, bu sistemde evlat edinilen küçüğün biyolojik ailesi ile arasında kalan tek bağ biyolojik ailesinin fertleriyle evlenme yasağıdır, **Serozan, Rona** (2017) *Çocuk Hukuku*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 232.

⁷⁹ **Aydoğdu**, s. 68; **Şıpka, Şükran** (1999) "4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Evlat Edinmeye İlişkin Hükümlerinin İncelenmesi" İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C: LVII, S: 1-2, s. 314; **Ruhi, Ahmet Cemal** (2002) *Türk Hukukunda Evlat Edinme ve Evlat Edinme ile İlgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Türkiye'de Tanınması*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 19; **Serozan**, s. 232; **Akyüz, Emine** (1995) "Evlat Edinmeye İlişkin Uluslararası Sözleşmeler, Çağdaş Hukuk Sistemleri ve Türk Medeni Kanunu", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Prof. Dr. Hamide Topçuoğlu'na Armağan, s. 155.

⁸⁰ **Baygın, Cem** (2003) "Evlat Edinmenin Sonuçları", Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C: VII, S: 3 – 4, s. 627.

kaynaklanan hak ve ödevler (bakım yükümlülüğü ve mirasçılık gibi)⁸¹ ortadan kalkar. Küçüğün evlat edinme öncesi var olan hakları, aldığı emekli maaşı, yetim ödeneği ve diğer benzeri yinelenen ödemeler, evlat edinmeden etkilenmez; ancak bu nafaka talepleri için geçerli değildir (BGB 1755/I).

Benzer şekilde, BGB 1755/II uyarınca bir eşin diğerinin çocuğunu evlat edindiği hallerde hısımlık ilişkisinin ortadan kalkması sadece dışarıda kalan diğer ebeveyn ve hısımlarına ilişkin olur. Bu durumda dışarıda kalan ebeveynin velayet hakkı da ortadan kalkar.⁸² Eğer evlat edinmek isteyen kimselerin çocukla kan veya evlenme dolayısıyla ikinci ya da üçüncü dereceden akrabalığı varsa (örneğin evlat edinenlerin küçüğün dayısı ya da amcası olması gibi) küçükle yalnızca biyolojik ebeveynleri arasındaki bağ kopar, küçüğün biyolojik ailesinin diğer üyeleriyle arasındaki bağ devam eder (BGB 1756/I).⁸³ Benzer şekilde, BGB 1756/II gereği, velayet hakkına sahip olan ebeveyn ölür ve diğer ebeveynin eşi küçüğü evlat edinirse küçüğün ölen ebeveyn ve hısımlarıyla olan soybağı ortadan kalkmaz. Doktrinde BGB 1756/II'nin evliliğin ölüm nedeniyle sona erdiği hallerde de uygulanacağı kabul edilmektedir.⁸⁴ Bu durumda eşi ölen ebeveyn tekrar evlenir ve yeni eş küçüğü evlat edinmek isterse BGB 1756/II uygulanacak ve küçüğün ölen ebeveyni ve onun hısımlarıyla arasındaki soybağı ortadan kalkmayacaktır.

Evlat edinme kararı sonrası küçüğün adına ilişkin düzenleme BGB 1757'de yer almaktadır. Kural olarak, küçüğün soyadı değişir, küçük evlat edinenin soyadını alır. Küçüğün rızası alınmak kaydıyla talep üzerine mahkeme küçüğün menfaatini dikkate alarak arasında orta çizgi (-) bulunmak suretiyle eski ve yeni soyadlarını, istediği sırayla, almasına izin verebilir. Yine talep üzerine ve küçüğün rızası alınmak kaydıyla, mahkeme küçüğün menfaati gerektiriyorsa adını değiştirebilir ya da adına yeni isim(ler) ekleyebilir.

⁸¹ Schermaier-Stöckl / Stock, s. 37.

⁸² Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri, BGB § 1755 rn. 10.

⁸³ Örneğin, teyzesi tarafından evlat edinilen bir küçüğün biyolojik annesiyle olan bağı ortadan kalkarken, büyük anne ve babasıyla ya da kardeşleriyle olan bağı devam eder. Schermaier-Stöckl / Stock, s. 37.

⁸⁴ Säcker / Rixecker / Oetker ve diğerleri, BGB § 1755 rn. 7.

II. ESKİ YASA: EVLİ OLMAYAN ÇİFTLERDE ÜVEY ÇOCUĞUN EVLAT EDİNİLEMESİ

Evlat edinme bakımından BGB 1741 hükmünün evli olmayan çiftleri tamamen kapsam dışında bırakması BVerfG tarafından anayasanın eşitlik ilkesine aykırı bulunmuştur.⁸⁵ Yukarıda açıklandığı üzere BGB kapsamında evli olmayan çiftler hem birlikte evlat edinemezler hem de birinin diğerinin çocuğunu ortak çocukları gibi evlat edinmesi mümkün değildir. İşte anayasaya aykırı bulunan durum evli olmayan çiftlerde birinin diğerinin çocuğunu ortak çocukları gibi evlat edinmemesidir. Bu bölümde BVerfG’i bu kararı vermeye yönelten olay ve kararın gerekçesi incelenecektir.

Öncelikle karara konu olayda 1 numaralı başvuru olarak nitelendirilen kişi, iki küçük çocuğun biyolojik annesidir (çocuklar da 2 ve 3 numaralı başvuruçular). Biyolojik anneyle evli olan biyolojik baba 2006 yılında vefat etmiştir. 2007 yılından beri anne ve 4 numaralı başvuru birlikte yaşamaktadırlar. İfadelerine göre, çift annenin yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli olan ve ölen eşinden aldığı dul aylığının kesilmemesi için evlenmemişlerdir. Çiftin 2009 yılında bir oğulları da olmuştur.⁸⁶ 2013 yılında çift iki küçük çocuğun da müşterek çocukları olması için mahkemeye başvurmuş, ancak mahkeme BGB gereğince evli olmayan çiftlerde birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesinin mümkün olmadığını sebep göstererek davayı reddetmiştir. Çiftin daha sonrasında başvurdukları temyiz yolları da başarılı sonuç vermemiştir.⁸⁷

Kararında BVerfG, mevcut yasal durumda evlilik dışı bir ilişkide yaşayan çocukla evlilik birliğinde yaşayan çocuğun farklı muamele gördüğünü

⁸⁵ BVerfG, Beschluss des Ersten Senats vom 26. März 2019 - 1, BvR 673/17, rn. 1-134, ECLI:DE:BVerfG:2019:rs20190326.1bvr067317, <https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/2019/03/rs20190326_1bvr067317en.html> s.e.t. 18.11.2020 (BVerfG, Karar).

⁸⁶ BVerfG, Karar, rn. 14.

⁸⁷ BVerfG, Karar, rn. 15-18. Bu sırada 28 Aralık 2018’de 2 numaralı başvuru olan çocuk erginlik yaşına ulaşmış, artık kendisi hakkında küçüklerin evlat edinilmesi hükümleri uygulanamayacak duruma gelmiştir, isterse kendisinin erginlerin evlat edinilmesi yoluna başvurması mümkündür.

tespit etmiştir.⁸⁸ Buna göre, evlilik dışı bir ilişkide yaşayan çocuğun yasal ebeveyni ile olan soybağı ortadan kalkmadan hiçbir koşulda üvey ebeveyni tarafından evlat edinilmesi mümkün değildir. Örneğin, annesiyle evli olmayan bir kimse tarafından küçük evlat edinilirse annesiyle arasındaki soybağı ortadan kalkar, zira bu kimse küçüğü yalnızca tek başına evlat edinebilir. Ancak evlilik birliği içinde yaşayan çocuk için durum farklıdır. Bu çocuk yasal ebeveyni ile evlenen üvey ebeveyni tarafından evlat edinildiğinde, yasal ebeveyni ile arasındaki soybağı devam eder ve böylece her iki ebeveynin müşterek çocuğu statüsünü kazanır.⁸⁹ BVerfG'e göre, her ne kadar evli olmayan bir ailede yaşayan üvey çocuğun evlat edinilememesi meselesi çiftler evlendikleri anda çözülsede çiftlerin evlilikle ilgili vereceği kararı çocuklara atfetmek doğru olmaz. Evlat edinme isteğinin evlilik kararını etkilememesi gerekir.⁹⁰ Dolayısıyla, evlilik birliğinde yaşamayan çocuğun bu haktan mahrum bırakılması GG m.3(1)'de ifadesini bulan eşit muamele ilkesine aykırılık teşkil eder.⁹¹ BGB'nin söz konusu düzenlemeleri karşısında evlilik dışı bir birliktelikte yaşayan çocuklar, evlilik birliği içinde yaşayanlara göre dezavantajlı duruma getirilmektedirler.⁹²

Bu kapsamda BVerfG, bütün insanların yasa önünde eşit olduğunu düzenleyen GG m.3'ün yasa koyucunun farklı düzenlemeler yapmasını engellemediğini, ancak bu düzenlemelerin farklı muameleyi haklı çıkaracak ölçüde olması gerektiğine vurgu yapmıştır.⁹³ Buna göre, küçüklerin evlat edinilmesi onların temel haklarını ilgilendiren bir husustur, çünkü evlat edinme küçüğün kişilik gelişimini etkileyen önemli bir faktörüdür.⁹⁴ Ebeveyni ile evli olmadığı için aynı evde birlikte yaşamını devam ettirdiği çocuğu evlat edinemeyen kimse bu çocuğun gelişimi bakımından gerekli sorumluluğu almaz. Ayrıca bu durum çocuğun aile hayatını da zorlaştırır, zira evlat

⁸⁸ BVerfG, Karar, rn. 62.

⁸⁹ BVerfG, Karar, rn. 62.

⁹⁰ BVerfG, Karar, rn. 75.

⁹¹ BVerfG, Karar, rn. 48, 62.

⁹² BVerfG, Karar, rn. 65.

⁹³ BVerfG, Karar, rn. 64.

⁹⁴ BVerfG, Karar, rn. 66.

edinemeyen kimse ile yasal ebeveyn çocuğa karşı velayet sorumluluğunu eşit şartlarda üstlenmezler.⁹⁵

Ayrıca BVerfG, kayıtlı hayat ortaklığına ilişkin yasa⁹⁶ tasarısı görüşülürken mecliste üvey çocuğun evlat edinilmesinin kendine has avantajlarından bahsedilen bölüme de atıf yapmıştır. Buna göre, çocuk tek bir ebeveyni ile yaşıyorken, bu ebeveyn bir hayat ortaklığı ilişkisine başladığında çocuk anne ya da babasının hayat ortağı ile bir aile gibi aynı evde yaşamaya başlamaktadır. Böyle bir yaşam düzeninde ebeveyn olmayan hayat ortağı da çocuk bakımından sorumluluk almaktadır. Söz konusu hayat ortaklığı ayrılık veya taraflardan birinin ölümü sebebiyle sona erdiğinde, özellikle biyolojik ebeveynin vefatı durumunda, çocuk belirsiz bir durumla karşı karşıya kalmakta, çünkü çocuğun kendisini evlat edinemeyen kimseyle arasında herhangi bir hukuki ilişki bulunmamaktadır. Çocuk yıllardır bu kişiyle aynı evi paylaşmış olsa da, onu gerçek ebeveyni gibi görse de hukuken durum değişmemektedir. Dolayısıyla, BVerfG'e göre yasal/biyolojik ebeveyn olmayan hayat ortağı tarafından evlat edinilmek, çocuğun hukuki durumunu daha güçlü hale getirir, zira bu durumda hayat ortağı da evlat edindiği çocuk bakımından velayet hakkına sahip olur.⁹⁷ Kaldı ki, uzmanlar da aile olarak birlikte yaşayan çiftlerin her ikisinin de çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi noktasında eşit hukuki statüde olmalarının hem çocuk hem de aile bakımından istikrar sağlayıcı etkileri olduğunu savunmaktadırlar.⁹⁸ Söz konusu çiftlerin kendi müşterek çocuklarının da olduğu ve hepsinin aynı evde birlikte yaşadıkları bir durumda BGB'nin kısıtlayıcı düzenlemelerinin aile yapısına zarar verdiği belirtilmiştir. Zira ebeveyni ile evli olmadığı için evlat edinilemeyen çocuk ile müşterek çocuklar eşit olmayan velayet sorumluluklarına tabidir. Bu da evlat edinilemeyen çocuğun ana veya baba bir kardeşleri karşısında kendisini o aileye ait hissetmemesi sonucunu doğurabilir.⁹⁹

⁹⁵ BVerfG, Karar, rn. 67.

⁹⁶ Lebenspartnerschaftsgesetz.

⁹⁷ BVerfG, Karar, rn. 69, 71.

⁹⁸ BVerfG, Karar, rn. 70.

⁹⁹ BVerfG, Karar, rn. 70.

Kararda üvey çocuğun evlat edinilmesi ekonomik yönden de değerlendirilmiştir. İlk olarak, evlat edinme sebebiyle eski ebeveynine karşı hem nafaka hem de miras haklarını yitiren çocuk, bu hakları kendisini evlat edinene karşı ileri sürebilecektir. Yine çocuk, kendisini evlat edinene nafaka ödeme yükümlüğü altına girebilecekken, evlat edinme sonrası soybağı ilişkisinin ortadan kalktığı ebeveynine karşı bu yükümlülüğünden kurtulmuş olacaktır.¹⁰⁰ Böylece ebeveynlerin evli olmadığı bir ailede evlat edinilmekle, evli olduğu bir ailede evlat edinilmek arasında fark bulunmadığı hususu ortaya konmuştur.¹⁰¹

Karar üvey çocuğun evlat edinilmesinin taşıdığı bazı risklerin de üzerinde durmuştur. Örneğin, yeni ebeveyn ile küçük arasında kalıcı ve özerk bir bağın oluşmadığı ve ailenin aslında çiftin ilişkisi üzerine kurulduğu bir durumda, ebeveynler ayrılırsa evlat edinme yoluyla meydana gelen ebeveyn-çocuk ilişkisinin devam etmemesi küçük üzerinde zararlı bir etkiye sahip olabilir. Böyle bir durumda söz konusu zararlı etki evlat edinme yoluyla diğer ebeveyni ve onun ailesiyle hısımlık ilişkisi ortadan kalkan küçüğün hayatından bu kimselerin hukuken çıkması anlamında da kendini gösterir.¹⁰² Gerçekten de BGB 1755/I uyarınca evlat edinme sonucu küçüğün önceki akrabaları ile olan bağı ortadan kalkmaktadır. Ancak BVerfG, haklı olarak, BGB 1741/I'e göre zaten evlat edinmeye evlat edinmenin küçüğün menfaatine uygun olması durumunda karar verildiğine dikkat çekmiştir. Dolayısıyla, evlat edinmenin yalnızca bu yönü üvey çocukların durumunun evlat edinme sonrası daha kötü olacağı sonucuna varmaya neden olmaz.¹⁰³ Şu anki hukuki düzenleme üvey çocuğun evli olmayan bir ailede çiftin ortak çocuğu gibi evlat edinilmesine kati surette izin vermediği için her olayın kendi özelliklerine göre bir değerlendirme yapmayı mümkün kılmamaktadır. Bu nedenle BVerfG, sayılan risklerin başvuru bazında incelenerek ortadan kaldırılabilir riskler olduğunu ifade etmiştir.¹⁰⁴

¹⁰⁰ BVerfG, Karar, rn. 72.

¹⁰¹ BVerfG, Karar, rn. 77.

¹⁰² BVerfG, Karar, rn. 73.

¹⁰³ BVerfG, Karar, rn. 84.

¹⁰⁴ BVerfG, Karar, rn. 74.

Yasa koyucunun 1975 yılında yalnızca evli çiftlerin evlat edinmesine izin vermesinin altında yatan iki haklı sebep bulunduğuna dikkat çekilmiştir. Bunlardan ilki evlilik kurumunun sağladığı yasal garanti, diğeri ise evlilik birliği içerisinde sürdürülen ilişkinin evlilik olmayan duruma nazaran daha güçlü olmasıdır. O zamanki hükümetin taslak yasaya ilişkin yayınladığı gerekçe neden üvey çocukların evlat edinilmesini evli çiftler bakımından sınırladıklarını şöyle açıklamıştır: “*Evlat edinilecek çocuk uyumlu ve işleyen bir aileye kabul edilmelidir. Söz konusu aile genellikle evli çiftler bakımından görülür; bu nedenle bir çocuğun evli bir çift tarafından evlat edinilmesi çocuğun büyüyüp yetişmesi için en iyi önkoşulları sunar. Evlilik dışındaki ilişkiler yasa ile güvence altına alınmadığı için böyle bir ilişkinin üyelerince bir çocuğun birlikte evlat edinilmesinin haklı bir gerekçesi yoktur. Bir çocuğu yasal olarak böyle bir topluluğa yerleştirmeyi gerekli gösterecek bir durum da bulunmamaktadır.*”¹⁰⁵ BVerfG’e göre gerçekten de evlilik bağı çocuklara iki ebeveynin de bakacağı yönünde hukuki bir güvence sağlamaktadır. Zaten BGB 1360 gereği eşler kanunen kazanç ve varlıkları ile aileye bakma yükümlülüğü altındadırlar.¹⁰⁶ Ne var ki evli olmayan bir ailede büyüyen üvey çocukların durumu evlat edinildiklerinde daha kötü olmayacaktır. Aksine evlat edinilmediklerinde hukuki statülerinin daha kötü olacağı söylenebilir, çünkü kişisel ve ekonomik açıdan küçük ile üvey ebeveyn arasında hukuki bağ kurulması engellenmiş olmaktadır.¹⁰⁷

İstatistiki verilere de yer verilen kararda, evli olmayan çiftlerden oluşan aile sayısının evli çiftlere oranla çok daha yüksek olduğu, çocuğu olan evli çift sayısı sürekli azalırken, çocuklu bekar ebeveyn veya çocuklu evli olmayan çift sayısının arttığı belirtilmiştir. Bu da evli olmayan çiftlerin de evli çiftler gibi bir aile oluşturduğunu ve evli olmamanın istikrarsız bir ilişkiye sahip olmak anlamına gelmediğini göstermektedir.¹⁰⁸ BVerfG, yasa koyucunun çocukları mümkün olduğunca istikrarlı ve ebeveyn ile üvey ebeveyn arasındaki ilişkinin uzun vadeli olabileceği ailelere yerleştirme amacını doğru bulmuş, fakat bu

¹⁰⁵ BVerfG, Karar, rn. 79.

¹⁰⁶ BVerfG, Karar, rn. 80.

¹⁰⁷ BVerfG, Karar, rn. 83.

¹⁰⁸ BVerfG, Karar, rn. 98.

amacın evli olmayan ailelerde mutlak surette sağlanamayacağını düşünmenin yanlış olduğunu ifade etmiştir.¹⁰⁹ Halihazırda yürürlükte olan kanunun (BGB'nin) evli olmayan çiftlerin kısa vadeli ve istikrarsız aile yapısı oluşturduğuna dair aksi ispatlanamaz bir karine ihdas ettiği vurgulanmıştır.¹¹⁰ BVerfG, evli olmayan çiftleri tamamen kapsam dışı bırakmak yerine, söz konusu amaca hizmet eden istisnaların kanunda yer almasının daha makul bir çözüm sunacağı kanaatinde dir.¹¹¹ Örneğin, minimum bir süre belirlenerek belirli bir zamandır birlikte yaşayanların evlat edinmesine izin verilebilir.¹¹² Bu kapsamda uzun süreli ve gerçekten istikrarlı bir ilişkinin bulunduğu evli olmayan çiftler bakımından evlat edinmenin mümkün hale getirilmesine¹¹³ ve Aile Mahkemesinin önüne gelen davada olayın özelliklerine göre inceleme yaparak çocuğun menfaati kriterini değerlendirmesinin önünün açılmasının gerektiğine karar verilmiştir.¹¹⁴ Doktrinde bu kararın günümüz yaşam koşulları ve formlarına uygun olduğu belirtilmiştir.¹¹⁵

Sonuç olarak, BGB'nin söz konusu hükümleri anayasanın eşitlik ilkesine aykırı bulunmuştur.¹¹⁶ Yasama organının 31 Mart 2020 tarihine kadar yeni hükümler çıkarmak zorunda olduğu belirtilmiştir. Yasama organı yeni hükümler çıkarıncaya kadar devam eden işlemlerin askıya alınması ve yürürlükteki yasanın evlilik dışı birlikteliklere uygulanmaması gerektiği ifade edilmiştir.¹¹⁷ Bu karara istinaden Federal Adalet ve Tüketiciyi Koruma Bakanlığı (BMJV) bir tartışma dokümanı yayınlayarak kararı uygulamanın iki yolu olduğunu belirtmiştir: ilk yol, evli olmayan çiftlerde de evli çiftlerdeki gibi küçüğün yasal ebeveyni ile soybağı ilişkisini devam ettirmek suretiyle

¹⁰⁹ BVerfG, Karar, rn. 86.

¹¹⁰ BVerfG, Karar, rn. 128.

¹¹¹ BVerfG, Karar, rn. 86. İrlanda, Hollanda, Norveç, Avustralya gibi pek çok ülkenin çiftlerin birliktelik süresini dikkate alarak istikrar noktasında değerlendirme yapıp evlat edinmeye izin verdiğine ilişkin bkz. BVerfG, Karar, rn. 108.

¹¹² BVerfG, Karar, rn. 106, 107, 122.

¹¹³ BVerfG, Karar, rn. 97, 99.

¹¹⁴ BVerfG, Karar, rn. 105, 122.

¹¹⁵ **Teklote**, s. 410.

¹¹⁶ BVerfG, Karar, rn. 131.

¹¹⁷ BVerfG, Karar, rn. 132.

evlat edinilmesine olanak tanınması, ikinci yol ise hem üvey çocukların hem de başka bir küçüğün evli olmayan çiftler tarafından birlikte evlat edinilmesinin önünün açılması, böylece evli olan ve olmayan çiftler arasındaki ayrımcılığın bu yönüyle tamamen kaldırmasıdır.¹¹⁸ Her ne kadar ilgili dernek, vakıf ve çalışma grupları büyük çoğunlukta ikinci yolu savunmuş olsalar da yasaya ilişkin taslakta ilk yol benimsenmiştir.¹¹⁹ Taslak yasalaşmış ve 31 Mart 2020 tarihinde BGB'ye eklenen 1766a maddesi yürürlüğe girmiştir.¹²⁰ BGB 1766a maddesi gereğince artık evlilik, çiftlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinmesinin önkoşulu olmaktan çıkmıştır.¹²¹ Aşağıdaki bölümde söz konusu madde ve bu maddenin kabulünün ardında yatan gerekçeler incelenecektir.

III. YENİ YASA: EVLİ OLMAYAN ÇİFTLERDE ÜVEY ÇOCUĞUN EVLAT EDİNİLEBİLMESİ

Anayasaya aykırılığı gidermek amacıyla BGB'ye eklenen 1766a maddesi istikrarlı bir ilişki¹²² içinde ve aynı evde yaşayan iki insana evli çiftlerde bir eşin diğerinin çocuğunu evlat edinmesine uygulanan kuralların uygulanacağına ilişkindir (BGB 1766a/I). Böylece BVerfG'in kararında vurguladığı gibi evli olmayan çiftlerde de biri diğerinin çocuğunu evlat edinirken çocuğun yasal

¹¹⁸ **Keuter, Wolfgang** (2020) "Stiefkindadoption 2.0 – Gesetzgeberische Reformüberlegungen" C: 2, s. 49; **Teklote**, s. 412.

¹¹⁹ **Keuter**, s. 49. Dolayısıyla, Almanya'da hala evli olmayan çiftlerin birlikte evlat edinmesi mümkün değildir, bu kapsamda ayrımcılık devam etmektedir, bkz. **Hau / Poseck**, BGB § 1766a rn. 14.

¹²⁰ Deutscher Bundestag, "Entwurf eines Gesetzes zur Umsetzung der Entscheidung des Bundesverfassungsgerichts vom 26. März 2019 zum Ausschluss der Stiefkindadoption in nichtehelichen Familien" D. 19/15618, 02.12.2019, <<https://dip21.bundestag.de/dip21/btd/19/156/1915618.pdf>> s.e.t. 18.11.2020 (Gesetzentwurf, 2019).

¹²¹ **Eckbrecht**, 2020, s. 1404.

¹²² Maddede kullanılan *verfestigten Lebensgemeinschaft* ifadesinin BGB 1579/II'de nafakayla ilgili tamamen farklı bir amaçla kullanıldığı, bu durumun yasa taslağında da vurgulandığı ve o nedenle BGB 1766a/I'ya ayrıca 'aynı evde' ibaresi eklendiği ancak yine de farklı ifadenin kullanılmasının daha iyi olacağı yönünde bkz. **Keuter**, s. 50. Aynı yönde bkz. **Teklote**, s. 410.

ebeveyni ile olan soybağı ortadan kalkmayacaktır.¹²³ Söz konusu evlat edinmelere yine BGB 1741/I uygulanacak, evlat edinmenin küçüğün menfaatine olup olmadığı ve evlatlık ile evlat edinen arasında ebeveyn-çocuk ilişkisi kurulup kurulamayacağı araştırılacaktır.¹²⁴ Yasanın gerekçesinde özellikle bir eşin diğerinin çocuğunu evlat edindiği durumlarda evlat edinmenin küçüğün menfaatine olup olmadığına daha sıkı incelenmesi gerektiği, zira evlat edinmenin altında yatan sebebin eşi hoşnut etmek olabileceği ifade edilmiştir.¹²⁵ Bir çocuğun müşterek olarak sorumluluğu alınacağı için maddeye giderlerin ortak olarak karşılandığı aynı evde yaşama kriterinin eklendiğine de dikkat çekilmiştir. Bu kapsamda çiftlerin gerçekten (fiilen) aynı evde birlikte yaşamaları aranacak, ikisinin de ikametgahlarının aynı evde olması yeterli olmayacaktır. İşleri nedeniyle birden fazla evi olan çiftler için fiilen birlikte yaşama kriteri bakımından özel inceleme yapılacaktır.¹²⁶ ‘Aynı evde’ yaşama kriterini yerinde bulan görüşler¹²⁷ olduğu gibi modern dünyada eşlerin bile farklı evlerde yaşamasının mümkün olduğunu gerekçe göstererek eleştirenler de olmuştur.¹²⁸

¹²³ Gesetzentwurf, 2019, s. 12.

¹²⁴ Eckebrecht, Marc (2019) “Die künftige Stiefkindadoption in der stabilen Patchwork-Familie” Neue Zeitschrift für Familienrecht, C: 22, s. 979 (Eckebrecht, 2019).

¹²⁵ Gesetzentwurf, 2019, s. 12.

¹²⁶ Gesetzentwurf, 2019, s. 12.

¹²⁷ Bundesarbeitsgemeinschaft Landesjugendämter (2019) “Entwurf eines Gesetzes zur Umsetzung der Entscheidung des Bundesverfassungsgerichts vom 26.03.2019 zum Ausschluss der Stiefkindadoption in nichtehelichen Familien” <<http://www.bagljae.de/content/stellungnahmen/>> s.e.t. 21.11.2020, s. 2; Kinderrechtekommission des DFGT (Wolfgang Keuter / Tobias Helms) (2019) “Stellungnahme zum Referentenentwurf des Bundesministeriums der Justiz und für Verbraucherschutz zur Umsetzung der Entscheidung des BVerfG vom 26.3.2019 – 1 BvR 673/17” <https://www.dfgt.de/resources/SN-KiKo_Entscheidung%20des%20BVerfG%20vom%2026.3.2019%20%E2%80%93%201%20BvR%2067317.pdf> s.e.t. 21.11.2020, s. 3.

¹²⁸ Deutschen Instituts für Jugendhilfe und Familienrecht e.V. (DIJuF) (2019) “Stellungnahme des Deutschen Instituts für Jugendhilfe und Familienrecht e.V. (DIJuF) vom 8. Juli 2019 zum Diskussionspapier des BMJV zur Umsetzung der Entscheidung des Bundesverfassungsgerichts vom 26.3.2019 – Stiefkindadoption in nichtehelichen Familien” <https://www.bmjv.de/SharedDocs/Gesetzgebungsverfahren/Stellungnahmen/2019/Downloads/070819_Stellungnahme_DIJuF_RefE_Stiefkindadoption.pdf?__blob=publicationFile&v=2> s.e.t. 21.11.2020, s. 4.

Madde evlat edinme için istikrarlı bir ilişkinin varlığı aramaktadır, zira tutarsız bir ailevi durumun bulunduğu, çiftin ilişkisinin uzun vadeli olmayacağı bir eve küçük evlatlık olarak gitmemelidir. Gerekçeye göre, çiftler evli olmasa da küçüğün evlat edinilmesindeki amaç hala çocuğa sağlıklı ve mutlu bir şekilde büyüebileceği istikrarlı ve dengeli bir ev ortamı temin etmektir. Ayrıca BVerfG'in de kararında belirttiği gibi, evlilik çiftin ilişkinin daha uzun süreceğini garanti eder, fakat bu evli olmayan çiftlerin düzenli ve uzun süreli bir ilişkisi olmadığı anlamına gelmez. Dolayısıyla, evlilikteki garanti evli olmayan çiftler bakımından 'istikrar' kriteri ile sağlanmaya çalışılmıştır.¹²⁹ Uzun süredir devam eden bir ortak yaşam, çiftlerin birbirine manevi olarak bağlı olması, evin idame ettirilmesine ilişkin hususlar ile parasal meselelerin ötesinde birbirlerine destek olmaları istikrarın göstergeleri olarak tanımlanmıştır.¹³⁰

Yeni madde BGB 1766a/II'ye göre, istikrarlı bir ilişki genellikle iki insan en az dört yıldır birlikte yaşıyorsa ya da ortak bir çocuğun ebeveynleri olarak aynı evde birlikte yaşıyorlarsa var sayılır. Yasanın gerekçesi bu kuralların kesin olmadığını, dört yıldan daha kısa süredir devam eden ama uzun soluklu ve istikrarlı olacağı tespit edilen ilişkiler bakımından da ilgili maddenin uygulanabileceğini ifade etmektedir. Her olayın kendi özellikleri kapsamında BGB 1766a/II'de zikredilen kuraldan sapılabilecektir.¹³¹ Evli çiftler bakımından böyle kurallara gerek olmadığı, zira ilişkinin hukuken tasdik edilmesinin istikrarlı bir birlikteliğin göstergesi olduğu ifade edilmiştir. Bazı mahkemelerin en az iki yıldır süren bir evliliğin daha uzun süre devam edeceğine ilişkin değerlendirme yaptıkları,¹³² fakat bu değerlendirmelerin kanunen aranmadığının da altı çizilmiştir.¹³³ Gerekçeye göre, evlat edinme kararı verilirken evliliğin istikrarlı olup olmadığı, yani süresi dikkate alınır,

¹²⁹ Gesetzentwurf, 2019, s. 13-14.

¹³⁰ Gesetzentwurf, 2019, s. 14.

¹³¹ Gesetzentwurf, 2019, s. 14.

¹³² OLG Nürnberg, 7 UF 958/18, 5.11.2018.

¹³³ Gesetzentwurf, 2019, s. 14.

fakat katı kurallardan ziyade ‘küçüğün menfaati’ kriterini araştırmak bakımından olay bazında inceleme yapmak daha önemlidir.¹³⁴

Doktrinde de madde metninde geçen en az dört yıldır birlikte yaşama ya da ortak çocukla birlikte aynı evde yaşama olarak sayılan kriterlerin örnek olarak verildiği belirtilmiştir.¹³⁵ Buna göre, söz konusu kriterlerden biri varsa karine olarak istikrarlı bir ilişkinin bulunduğu kabul edilir, ama bunların ikisi de sağlanmıyorsa, örneğin daha kısa süreli bir birliktelik varsa bile başka koşullar ilişkinin istikrarlı olduğunu gösteriyorsa o ilişki istikrarlı olarak kabul edilecektir.¹³⁶ Yine, örneğin, ortak hayatın sürdürüleceği bir evin inşasına başlanması halinde daha kısa süreli bir birliktelik istikrarlı bir ilişkinin olduğunu gösterebilir.¹³⁷ Tam tersi de söz konusu olabilir. Aynı evde en az dört yıldır birlikte yaşama ya da ortak bir çocuğun ebeveynleri olarak birlikte yaşama kriterleri sağlansa da ilişkinin istikrarlı olmadığını gösteren emareler bulunabilir. Örneğin, sık sık ayrılma¹³⁸ ya da başkalarıyla da birlikte olma¹³⁹ gibi unsurlar dikkate alınarak ilişkinin madde metninde belirtilen örneklerle uygun olsa bile istikrarlı olmadığı ileri sürülebilir.¹⁴⁰

Yasanın gerekçesinde istikrar bakımından BGB 1766a/II'nin neden belirli bir süre birlikte yaşamayı esas aldığı da açıklanmıştır. Maddede evlilikvari bir ilişki içinde ve aynı evde dört yıldır birlikte yaşama kriteri getirilmiştir. Böylece aynı evde yaşadığı süre boyunca ilişkide pek çok sorunun aşılmış olacağı, çiftin amacının kısa süreli bir birliktelik olmadığı anlaşılacaktır.¹⁴¹ Bu noktada birçok ülke kanunlarında böyle bir süreye rastlandığı, söz konusu sürenin genellikle iki ila dört yıl arasında değiştiği ifade edilmiştir. Örneğin, İspanya iki yıllık bir süre öngörürken, Danimarka,

¹³⁴ Gesetzentwurf, 2019, s. 14.

¹³⁵ **Teklote**, s. 410; **Steinbach, Anja / Helms, Tobias** (2020) “Stabilität nichtehelicher Lebensgemeinschaften aus Soziologischer Perspektive vor dem Hintergrund des neuen § 1766a BGB” Zeitschrift für das gesamte Familienrecht, C: 7, s. 477.

¹³⁶ **Teklote**, s. 410; **Anja / Helms**, s. 477.

¹³⁷ **Teklote**, s. 410.

¹³⁸ **Teklote**, s. 410.

¹³⁹ **Eckebrecht**, 2020, s. 1406.

¹⁴⁰ **Teklote**, s. 410.

¹⁴¹ Gesetzentwurf, 2019, s. 14.

İsviçre, Belçika ve Kanada’da bu süre en az üç yıldır.¹⁴² Portekiz’de ise üvey çocuğun evlat edinilebilmesi için eşlerin dört yıldır evli olması aranmaktadır.¹⁴³ Doktrinde, haklı olarak, yalnızca dört yıldır birlikte yaşamının o ilişkinin istikrarlı olduğunu göstermeyeceğinin,¹⁴⁴ asıl göstergenin krizler ile diğer sıkıntıların ortak yönetilmesi olduğunun altı çizilmiştir.¹⁴⁵ Söz konusu ortak yönetim, istikrarlı bir aile ilişkisinin gelişiminin ön koşulu olup yalnızca ilişkinin süresine bağlı değildir.¹⁴⁶ Bu nedenle, çiftlerin nasıl iletişim kurduğunun ve hangi çatışma yönetimi stratejilerini kullandıklarının incelenmesi gerekir.¹⁴⁷ Kaldı ki bu sürenin, biyolojik ebeveyn ile evli olmadan birlikte yaşadığı kimsenin ilişkisi bakımından dikkate alındığına, küçüğün bu süre boyunca onlarla birlikte yaşamasının da aranmadığına vurgu yapılmıştır.¹⁴⁸

İstikrar bakımından BGB 1766a/II’de dört yıldır yaşama yerine aranan koşul ise çiftin ortak çocuklarının olması ve ebeveynler ile çocukların aynı evde yaşamalarıdır. Yasanın gerekçesine göre, çiftin ortak bir çocuğunun olması da ilişkinin kısa süreli bir birliktelik olmadığını göstergesidir. Zira bu durumda çiftler zaten ortak bir çocuğun sorumluluğunu birlikte üstlenmiş ve hâlihazırda bir aile hayatı sürdürmektedirler.¹⁴⁹ Ancak çiftin ortak bir çocuğun ebeveynleri olarak birlikte yaşamaları bakımından minimum bir süre aranmaması doktrinde eleştirilmiştir.¹⁵⁰ Keuter, annenin doğum sonrası

¹⁴² Gesetzentwurf, 2019, s. 14-15.

¹⁴³ Keuter, s. 51.

¹⁴⁴ Teklote, s. 411.

¹⁴⁵ Teklote, s. 411; Bundesarbeitsgemeinschaft Landesjugendämter (2019) “Empfehlungen zur Adoptionsvermittlung” 8. neu bearbeitete Fassung, beschlossen auf der 126. Arbeitstagung der Bundesarbeitsgemeinschaft Landesjugendämter, m. 7.4.2.5 <http://www.bagljae.de/assets/downloads/190724-142_empfehlungen-zur-adoptionsvermittlung.pdf> s.e.t. 21.11.2020 (Empfehlungen zur Adoptionsvermittlung).

¹⁴⁶ Empfehlungen zur Adoptionsvermittlung, m. 7.4.2.5.

¹⁴⁷ Teklote, s. 411; Empfehlungen zur Adoptionsvermittlung, m. 7.4.2.5.

¹⁴⁸ Teklote, s. 411.

¹⁴⁹ Gesetzentwurf, 2019, s. 15.

¹⁵⁰ Keuter, s. 51; Frank, Rainer (2019) “Stellungnahme zum Entwurf eines Gesetzes zur Umsetzung der Entscheidung des Bundesverfassungsgerichts vom 26. März 2019 zum Ausschluss der Stiefkindadoption in nichtehelichen Familien im Auftrag der

hastaneden çıkıp bebekle birlikte ilk kez ortak yaşamın sürdürüleceği eve gelmesi halinde de BGB 1766a/II'nin uygulanabileceğini, fakat bir çocuğa ilk kez beraber bakacak olan çiftlerin karşılaşacağı zorlukların krizlere sebep olması muhtemelken aynı dönemde geri dönülmez sonuçları olan üvey çocuğu evlat edinmeye de izin verilmesinin doğru olmadığı savunmaktadır.¹⁵¹ Yazar bunun yerine, ortak çocukla birlikte yaşamada, istikrarlı ilişki bakımından aranan dört yıl yerine iki yıllık minimum bir sürenin aranmasının daha makul olacağını ifade etmektedir.¹⁵² Aynı şekilde, Frank'e göre çiftlerin ortak bir çocuklarının olması ilişkinin istikrarlı olduğunu göstermez, bu kapsamda da minimum iki yıllık bir süre aransa daha iyi olurdu.¹⁵³

Yeni madde BGB 1766a/II'nin son cümlesine göre birlikte yaşayan çiftlerden biri başkasıyla evli ise kural olarak istikrarlı bir ilişki yoktur. İlk taslakta bu cümle aslında 'kural olarak' ibaresini içermiyor, taraflardan birinin üçüncü bir kimseyle evli olması halinde istikrarlı bir ilişkinin olamayacağını ifade ediyordu.¹⁵⁴ Ancak meclis Şubat 2020 yılında taslak yasayı görüşürken hem bunu değiştirmiş hem de BGB 1766a'ye üçüncü bir paragraf eklemiştir.¹⁵⁵ Bu kapsamda ikinci paragraftaki düzenlemeye bir istisna getirmiş¹⁵⁶ ve birlikte yaşayan çiftlerden birinin evli olması halinde de başkasıyla evli olan bu

Wissenschaftlichen Vereinigung für Familienrecht" <https://www.bmjv.de/SharedDocs/Gesetzgebungsverfahren/Stellungnahmen/2019/Downloads/092019_Stellungnahme_wiss-Vereinigung_BVerfGE_Ausschluss-Stiefkindadoption.pdf?__blob=publicationFile&v=2> s.e.t. 21.11.2020, s. 3.

¹⁵¹ Keuter, s. 51.

¹⁵² Keuter, s. 51-52.

¹⁵³ Rainer, s. 3.

¹⁵⁴ Gesetzentwurf, 2019, s. 6.

¹⁵⁵ Deutscher Bundestag, "Entwurf eines Gesetzes zur Umsetzung der Entscheidung des Bundesverfassungsgerichts vom 26. März 2019 zum Ausschluss der Stiefkindadoption in nichtehelichen Familien", D. 19/17154, 12.02.2020, <<http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/19/171/1917154.pdf>> s.e.t. 18.11.2020 (Gesetzentwurf, 2020).

¹⁵⁶ Bunun bir istisna olduğunun ve hala çiftlerden birinin başkasıyla evli olması halinde kural olarak istikrarlı bir ilişkinin bulunmadığı hususunun altı çizilmiştir, Gesetzentwurf, 2020, s. 7.

kimsenin tek başına diğerinin çocuğunu evlat edinebileceğini, bu kapsamda (evli olduğu) eşinin rızasının alınmasının gerekli olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla, eşlerin yalnızca birlikte evlat edinebileceklerine ilişkin kurala da bu şekilde bir istisna gelmiştir. BGB 1766a/III kapsamında eşin rızası zaruridir, çünkü kendisi bir çocuk evlat edindiğinde eşinin hakları, özellikle mirasa ilişkin olanlar, etkilenmektedir.¹⁵⁷

Gereğe göre BGB 1766a/III'ün eklenmesinin nedeni yalnızca şeklen var olan bir evliliğin küçüğün menfaati gerektiriyorsa onun evlat edinilmesini engellememesi gerektiğidir. Hükmün uygulanabilmesinin önkoşulu eşlerin daimi olarak ayrı yaşamalarıdır. Bunun yanı sıra spesifik koşullar da değerlendirilmeli, yani evliliğin neden hala devam ettiği araştırılmalıdır. Örneğin, boşanma davası açılması halinde diğer eşin intihar edeceğinden korkulması ya da dini nedenlerle şeklen de olsa devam eden evliliğin sürdürülmesi nedeniyle eşler ayrılmamış olabilirler. Kısacası, tüm olasılıklar değerlendirilip küçüğün refahı dikkate alındığında yalnızca şeklen var olan bir evlilik nedeniyle evlat edinmenin reddedilmesi haksız bulunuyorsa BGB 1766a/III uygulanmalıdır.¹⁵⁸

Evli olmayan çiftlerin de evli çiftler gibi evlat edinmesine imkân veren yeni hükmün üvey çocukların evlat edinilmesini artıracakları öngörülmektedir. 2017 yılında evli çiftlerin üvey çocuk evlat edinme sayısı 2373 olarak tespit edilmiştir. Aynı yıl Almanya'da küçük bir çocuğa sahip 8.2 milyon ailenin %11'i evli olmayan çiftlerden oluşmaktaymış. Bu da istatistiki hesaplamalar yapıldığında küçük çocuklu evli olmayan çiftlerin sayısının 902.000 ve yeni hüküm sayesinde yaklaşık olarak evlat edinme sayısının da 298 olması anlamına gelmektedir. Evli olmayan çiftler bakımından aranan ek şartlar nedeniyle bu sayı evli çiftlerdeki kadar olmayacağı tahmin edilmektedir. Bu sebeple, BGB 1766a'nın evlat edinme sayısını ortalama 250 kadar artırması beklenmektedir.¹⁵⁹

¹⁵⁷ Gesetzentwurf, 2020, s. 7.

¹⁵⁸ Gesetzentwurf, 2020, s. 7.

¹⁵⁹ Gesetzentwurf, 2019, s. 9.

Bu noktada vurgulanmalıdır ki her yeni düzenleme yeni sorunları da beraberinde getirecektir. Evli çiftlerin birlikte evlat edinmesine izin verilirken, evli olmayan çiftlerin birlikte evlat edinmelerine BGB 1766a ile de izin verilmemektedir. Yapılan düzenlemenin bu yönüyle ayrımcılık yaptığı söylenebilir de durumun bir de başka boyutu bulunmaktadır. Evli olmayan çiftler birlikte evlat edinemeyecekleri için kendilerine tek başlarına evlat edinme yolu açıktır. Fakat evli kimseler, kural olarak, tek başlarına evlat edinemezler. Eşlerin ancak belirli koşulların gerçekleşmesi halinde tek başlarına evlat edinmelerine izin verilmiştir.¹⁶⁰ Bu noktada da evli çiftlere evli olmayanlara göre ayrımcılık yapıldığı savunulabilir.¹⁶¹ Bir diğer husus da başkasıyla evli olan birinin birlikte yaşadığı kimsenin çocuğunu evlat edinirken miras vb. haklarının korunması için eşinin rızasına ihtiyaç duymasındır. Aynı kişi evlilik dışı bir ilişki sonucu çocuk sahibi olsaydı biyolojik çocuğu bakımından eşinin miras haklarını korumak için eşinden rıza almak zorunda kalmayacaktı.¹⁶² Eşi dışındaki kimsenin çocuğunu evlat edinirken aranan eşin rızası biyolojik çocuk bakımından aranmamaktadır. Dolayısıyla, bu da çocuklar açısından yapılan bir ayrımcılık olarak karşımıza çıkmaktadır.

SONUÇ

Küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin Alman hukukundaki düzenlemeleri ve geçtiğimiz aylarda yürürlüğe giren evli olmayan çiftler bakımından üvey çocuğun evlat edinilmesine ilişkin yeni hükmü ve bu hükmün ihdas edilmesinin aşamalarını ve gerekçelerini inceleyen çalışmamız öncelikle BGB'deki ilgili maddeleri ele almıştır. BGB 1741-1766 arasında bulunan küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin hükümlere bakıldığında ilk olarak 1741/I'de evlat edinmenin küçüğün menfaatine olması ve evlat edinen ile edinilen küçük arasında ebeveyn-çocuk ilişkisinin kurulmasının arandığı görülmektedir. BGB 1742 ise evlat edinilen küçüğün zincir şeklinde evlat

¹⁶⁰ Bkz. yukarıda I.B. Yaş koşulu ve evlilik.

¹⁶¹ Keuter, s. 52.

¹⁶² Örneğin, tanıma için BGB 1594 ve 1595 eşin rızasını aramamaktadır.

edinilmesinin önüne geçmek için kısıtlayıcı bir düzenleme getirmiş ve evlat edinmenin hayatta olduğu ve evlatlık ilişkisi devam ettiği sürece küçüğün yalnızca onun eşi tarafından evlat edinilebileceğini belirtmiştir.

Evlat edinme bakımından belirli bir yaşta olmayı arayan BGB'ye göre, evlat edinecek kimsenin en az 25, eşler birlikte evlat edinirlerken birinin 25, diğ erinin ise 21 yaşında olması gerekir. Ek olarak bir bakım süresi de öngörölmüş ve bu süre boyunca evlat edineceklerin küçüğe bakmaları şartı getirilmiştir. Bunun yanında, evlat edinme bakımında rıza hususu ayrıntılı olarak düzenlenmiş ve küçüğün rızası, küçüğün ebeveynlerinin rızası, ebeveynlerin rızasının aranmayacağı haller, eşin rızası, rızanın şekli ve etkisi hüküm altına alınmıştır. Ayrıca evlat edinmenin evlat edinenin altsoyunun ya da evlatlığın daha ağır basan çıkarlarına ters düşmesi veya evlatlığın çıkarlarının evlat edinecek kimselerin altsoyu tarafından tehlikeye düşürüleceği korkusu varsa evlat edinmeye izin verilmemesi gerektiğine yer verilmiştir. Evlat edinmenin sonuçları bakımından ise küçüklerin evlat edinilmesinde tam evlat edinme sistemi benimsendiği için evlat edinilen küçüğün biyolojik ebeveynleri ve onların aileleri ile arasındaki hısımlık ilişkisinin sona ereceği hususu düzenlenmiştir.

Evli olup olmamaya göre de evlat edinmenin nasıl olacağını belirleyen BGB 1741/II'ye göre, evli olmayanlar tek başına, evli kimseler birlikte, eşlerden biri tek başına diğ erinin çocuğunu ve evli bir kimse eşinin fiil ehliyetinden sürekli yoksun veya henüz 21 yaşını doldurmamış olması durumunda tek başına evlat edinebilir. İşte bu hüküm BVerfG kararına konu olmuş ve mevcut yasal durumda evlilik dışı bir ilişkide yaşayan çocukla evlilik birliğinde yaşayan çocuğun farklı muamele gördüğü tespit edilmiştir. Gerçekten de evlilik dışı bir birlikteliğin bulunduğu evde yaşayan çocuk, üvey ebeveyni tarafından yalnızca tek başına evlat edinebilir, bu da küçüğün yasal ebeveyni ile olan soybağının ortadan kalkması anlamına gelir. Böylece evli olmayan çiftlerin tamamen kapsam dışı bırakılması BVerfG tarafından anayasanın eşitlik hükmüne aykırı bulunmuştur. Karara göre, evli olmayan çiftleri kapsam dışı bırakırken BGB, evli olmayan çiftlerin kısa vadeli ve istikrarsız bir aile yapısı oluşturduğuna dair aksi ispatlanamaz bir karine ihdas etmektedir. BVerfG, bunun yerine, uzun soluklu ve istikrarlı ilişkilere izin

verilen istisnaların kanunda yer alması gerektiğini savunmaktadır. Bu kapsamda, çiftler arasında böyle bir ilişkinin bulunduğu tespit edilirse evli olmayan çiftler bakımından üvey çocuğun evlat edinilmesinin mümkün hale getirilmesi ve böylece Aile Mahkemesine önüne gelen davada olayın özelliklerini göz önüne alıp evlat edinmenin küçüğün menfaatine olup olmadığını araştırma yetkisi tanınması yönünde karar verilmiştir. Kararda sonuç olarak yasama organına 31 Mart 2020 tarihine kadar yeni hükümler çıkarmak için süre tanınmıştır.

Bu kapsamda Anayasaya aykırılığı gidermek amacıyla BGB'ye 1766a maddesi eklenmiştir. Buna göre, istikrarlı bir ilişki içinde ve aynı evde yaşayan iki insana evli çiftlerde bir eşin diğerinin çocuğunu evlat edinmesine uygulanan kurallar uygulanacaktır. BGB 1766a/II uyarınca istikrarlı bir ilişki genellikle iki insan aynı en az dört yıldır birlikte yaşıyorsa ya da ortak bir çocuğun ebeveynleri olarak aynı evde birlikte yaşıyorlarsa var sayılır. BGB 1766a/II'nin son cümlesine göre, birlikte yaşayan çiftlerden biri başkasıyla evli ise kural olarak istikrarlı bir ilişki yoktur. Bu cümleye ilişkin istisnaya üçüncü paragrafta yer verilmiş ve birlikte yaşayan çiftlerden birinin evli olması halinde de başkasıyla evli olan bu kimsenin tek başına diğerinin çocuğunu evlat edinebileceği, bu kapsamda eşin rızasının alınmasının gerekli olduğu belirtilmiştir. Böylece, eşlerin yalnızca birlikte evlat edinebileceklerine ilişkin kurala bir istisna getirilmiştir. Sonuç olarak, yeni hüküm evli olmayan çiftlerin de evli çiftler gibi üvey çocuğu evlat edinmesine imkan vererek anayasanın eşitlik ilkesine aykırılığı ortadan kaldırmış ve BGB 1766a'da sayılan koşullar yerine getirildiğinde evli olmayan birlikteliklerde yaşayan küçüklerin de evlilik birliği içinde yaşayan küçükler gibi evlat edinilmesinin önünü açmıştır.

Ancak her yeni düzenleme yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. Kanunda evli çiftlerin birlikte evlat edinmesine izin verilirken, evli olmayan çiftlerin birlikte evlat edinmelerine hala izin verilmemektedir. BGB 1766a bu yönüyle ayrımcılık yapmaya devam etmektedir. Bunun bir diğer boyutu da evli olmayan çiftlerin birlikte evlat edinemeyecekleri için tek başlarına evlat edinmelerinin mümkün olmasıdır. Halbuki evli kimseler, kural olarak, tek başlarına evlat edinemezler. Ancak belirli koşulların gerçekleşmesi halinde eşlerin tek başlarına evlat edinmelerine izin verilmiştir. Dolayısıyla, evli çiftler

evli olmayanlara göre dezavantajlı duruma getirilmişlerdir. Bir diğer husus da BGB 1766a/III kapsamında karşımıza çıkan başkasıyla evli olan birinin birlikte yaşadığı kimsenin çocuğunu evlat edinirken miras haklarının korunması için eşinin rızasına ihtiyaç duymasındır. Aynı kişi evlilik dışı bir ilişki sonucu çocuk sahibi olsaydı biyolojik çocuğu bakımından miras haklarını korumak için eşinin rızasına ihtiyaç duymayacaktı. Eşi dışındaki kimsenin çocuğunu evlat edinirken aranan eşin rızası biyolojik çocuk bakımından aranmamaktadır, bu da biyolojik ve evlatlık çocuk arasında yapılan bir ayrımcılıktır.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Emine** (1995) “Evlat Edinmeye İlişkin Uluslararası Sözleşmeler, Çağdaş Hukuk Sistemleri ve Türk Medeni Kanunu”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Prof. Dr. Hamide Topçuoğlu’na Armağan, s. 153 – 169.
- Aydoğdu, Murat** (2009) Çağdaş Hukukî Gelişmeler Işığında Evlat Edinme, Ankara, Günaydın Hukuk Yayınları.
- Bassenge, Peter / Brudermüller, Gerd / Ellenberger, Jürgen / Götz, Isabell / Grüneberg, Christian / Sprau, Hartwig / Thorn, Karsten / Weidenkaff, Walter / Weidlich, Dietmar** (2014) Palandt Bürgerliches Gesetzbuch, Beck’sche Kurz Kommentare, München, C.H.Beck (Palandt).
- Baygın, Cem** (2003) “Evlat Edinmenin Sonuçları”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C: VII, S: 3 – 4, s. 627 – 650.
- Besson, Samantha** (2007) “Enforcing the child’s right to know her origins: contrasting approaches under the convention on the rights of the child and the European convention on human rights” International Journal of Law, Policy and the Family, C: 21, s. 137 –159.
- Birsen, Kemalettin** (1959) Medeni Hukuk Dersleri Umumi Esaslar – Şahsın Hukuku – Aile Hukuku, İstanbul, Ahmed Said Matbaası.
- Blauwhoff, Richard J.** (2008) “Tracing down the historical development of the legal concept of the right to know one’s origins: Has ‘to know or not to know’ ever been the legal question?”, Utrecht Law Review, C: 4, S: 2, s. 99 – 116.
- Dethloff, Nina** (2015) Familienrecht, München, C. H. Beck.
- Eckebrecht, Marc** (2019) “Die künftige Stiefkindadoption in der stabilen Patchwork-Familie” Neue Zeitschrift für Familienrecht, C: 22, s. 977 – 981 (Eckebrecht, 2019).
- Eckebrecht, Marc** (2020) “Die Stiefkindadoption in nichtehelichen Familien”, Neue Juristische Wochenschrift, C: 20, s. 1403 – 1407 (Eckebrecht, 2020).

- Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin** (1986) Aile Hukuku, İstanbul, Filiz Kitabevi.
- Gsell, Beate / Krüger, Wolfgang / Lorenz, Stephan / Reymann, Christoph** (2019) beck-online. GROSSKOMMENTAR, München, C. H. Beck.
- Hau, Wolfgang / Poseck, Roman** (2020) Beck'scher Online-Kommentar BGB, München, C. H. Beck.
- Hotz, Sandra** (2018) Selbstbestimmung im Vertragsrecht unter besonderer Berücksichtigung von Verträgen zu «Liebe», Sex und Fortpflanzun: Rechtliche und kulturelle (Schweiz, Deutschland, Japan) sowie theoretische Perspektiven zu den Grenzen der Autonomie, Bern, Stämpfli.
- İnce-Akman, Nurten** (2019) “Alman ve Türk Hukukunda Ergin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan, C: 21, Özel Sayı, s. 2357 – 2393.
- Kaya, Cengiz** (2009) Türk Hukukunda Evlat Edinme, İstanbul, Beta Yayıncılık.
- Keuter, Wolfgang** (2020) “Stiefkindadoption 2.0 – Gesetzgeberische Reformüberlegungen” C: 2, s. 49 – 53.
- Lettmair, Saskia** (2019) Adoption and Assisted Reproduction in Germany: Legal Framework and Current Issues, Leiden, Brill.
- Mignot, Jean-François** (2019) ‘Child Adoption in Western Europe 1900-2015’, Cliometrics of the Family, <<https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-02008838/file/Child%20Adoption%20in%20Western%20Europe.pdf>> s.e.t. 18.11.2020.
- Ruhi, Ahmet Cemal** (2002) Türk Hukukunda Evlat Edinme ve Evlat Edinme ile ilgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Türkiye’de Tanınması, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Säcker, Franz Jürgen / Rixecker, Roland / Oetker, Hartmut / Limperg, Bettina** (2020) Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, München, C.H.Beck.

- Schermaier-Stöckl, Barbara / Stock, Christof**, (2014) “Soziale Arbeit mit Paaren, Familien, Kindern und Jugendlichen”, <https://www.rdgs.de/app/download/5805464200/HF_2_Teil2_Einf_Paare_Familien_KiJu.pdf> s.e.t. 18.11.2020.
- Scholz, Harald / Kleffmann, Norbert / Doering-Striening, Gudrun** (2019) Praxishandbuch Familienrecht, München, C.H.Beck.
- Schulz, Werner / Hauß, Jörn** (2018) Familienrecht, Handkommentar, Baden-Baden, Nomos.
- Serozan, Rona** (2017) Çocuk Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık.
- Soergel, Hans-Theodor / Liermann, Stephan** (2000) Bürgerliches Gesetzbuch Mit Einführungsgesetz Und Nebengesetzen (Bgb): Band 20, Familienrecht 4: 1741 – 1921 Bgb, Stuttgart, Kohlhammer.
- Steinbach, Anja / Helms, Tobias** (2020) “Stabilität nichtehelicher Lebensgemeinschaften aus Soziologischer Perspektive vor dem Hintergrund des neuen § 1766a BGB” Zeitschrift für das gesamte Familienrecht, C: 7, s. 476 – 480.
- Stürner, Rolf / Berger, Christian / Budzikiewicz, Christine / Mansel, Heinz-Peter / Stadler, Astrid / Teichmann, Arndt** (2018) Jauernig Bürgerliches Gesetzbuch Kommentar, München, C. H. Beck (Jauernig).
- Şıpka, Şükran** (1999) “4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu’nun Evlat Edinmeye ilişkin Hükümlerinin İncelenmesi” İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C: LVII, S: 1-2, s. 301 – 322.
- Teklote, Stephan** (2020) “Stiefkindadoption in nichtehelichen Lebensgemeinschaften nach neuem Recht” Neue Zeitschrift für Familienrecht C: 10, s. 409 – 414.
- Turhan, Nedim** (2000) “Evlat Edinme”, Yargıtay Dergisi, C: 26, S: 1-2, s. 48 – 67.
- Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet** (1969) Medeni Hukuk, İstanbul, Gün Matbaası.

İnternet Kaynakları

Bundesarbeitsgemeinschaft Landesjugendämter (2019) “Entwurf eines Gesetzes zur Umsetzung der Entscheidung des Bundesverfassungsgerichts vom 26.03.2019 zum Ausschluss der Stiefkindadoption in nichtehelichen Familien” <<http://www.bagljae.de/content/stellungnahmen/>> s.e.t. 21.11.2020.

Bundesarbeitsgemeinschaft Landesjugendämter (2019) “Empfehlungen zur Adoptionsvermittlung” 8. neu bearbeitete Fassung, beschlossen auf der 126. Arbeitstagung der Bundesarbeitsgemeinschaft Landesjugendämter, m. 7.4.2.5 <http://www.bagljae.de/assets/downloads/190724-142_empfehlungen-zur-adoptionsvermittlung.pdf> s.e.t. 21.11.2020 (Empfehlungen zur Adoptionsvermittlung).

BVerfG, Beschluss des Ersten Senats vom 26. März 2019 - 1, BvR 673/17, rn. 1 – 134, ECLI:DE:BVerfG:2019:rs20190326.1bvr067317, <https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/2019/03/rs20190326_1bvr067317en.html> s.e.t. 18.11.2020 (BVerfG, Karar).

Deutscher Bundestag, “Entwurf eines Gesetzes zur Umsetzung der Entscheidung des Bundesverfassungsgerichts vom 26. März 2019 zum Ausschluss der Stiefkindadoption in nichtehelichen Familien” D. 19/15618, 02.12.2019, <<https://dip21.bundestag.de/dip21/btd/19/156/1915618.pdf>> s.e.t. 18.11.2020 (Gesetzentwurf, 2019).

Deutscher Bundestag, “Entwurf eines Gesetzes zur Umsetzung der Entscheidung des Bundesverfassungsgerichts vom 26. März 2019 zum Ausschluss der Stiefkindadoption in nichtehelichen Familien”, D. 19/17154, 12.02.2020, <<http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/19/171/1917154.pdf>> s.e.t. 18.11.2020 (Gesetzentwurf, 2020).

Deutschen Instituts für Jugendhilfe und Familienrecht e.V. (DIJuF) (2019) “Stellungnahme des Deutschen Instituts für Jugendhilfe und Familienrecht e.V. (DIJuF) vom 8. Juli 2019 zum Diskussionspapier des BMJV zur Umsetzung der Entscheidung des Bundesverfassungsgerichts vom 26.3.2019 – Stiefkindadoption in nichtehelichen Familien” <https://www.bmjbv.de/SharedDocs/Gesetzgebungsverfahren/Stellungnahmen/2019/Downloads/070819_Stellungnahme_DIJuF_RefE_Stiefkindadoption.pdf?__blob=publicationFile&v=2> s.e.t. 21.11.2020.

Kinderrechtekommission des DFGT (*Wolfgang Keuter / Tobias Helms*) (2019) “Stellungnahme zum Referentenentwurf des Bundesministeriums der Justiz und für Verbraucherschutz zur Umsetzung der Entscheidung des BVerfG vom 26.3.2019 – 1 BvR 673/17” <https://www.dfgt.de/resources/SN-KiKo_Entscheidung%20des%20BVerfG%20vom%2026.3.2019%20%E2%80%93%201%20BvR%2067317.pdf> s.e.t. 21.11.2020.

Frank, Rainer (2019) “Stellungnahme zum Entwurf eines Gesetzes zur Umsetzung der Entscheidung des Bundesverfassungsgerichts vom 26. März 2019 zum Ausschluss der Stiefkindadoption in nichtehelichen Familien im Auftrag der Wissenschaftlichen Vereinigung für Familienrecht” <https://www.bmjbv.de/SharedDocs/Gesetzgebungsverfahren/Stellungnahmen/2019/Downloads/092019_Stellungnahme_wiss-Vereinigung_BVerfGE_Ausschluss-Stiefkindadoption.pdf?__blob=publicationFile&v=2> s.e.t. 21.11.2020, s. 1–4.